

Juryordningen i Norge og England – en komparativ studie

Kandidatnummer: 664

Leveringsfrist: 25. april 2008

Til sammen 17845 ord

15.09.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
<u>2</u>	<u>FORKORTELSER</u>	<u>2</u>
<u>3</u>	<u>BEGREPSAVKLARING.</u>	<u>2</u>
<u>4</u>	<u>RETTSKILDER</u>	<u>3</u>
4.1	De enkelte kilder i strafferett/straffeprosess i England	3
<u>5</u>	<u>I HVILKE STRAFFESAKER BENYTTES JURY?</u>	<u>3</u>
5.1	Hovedregel i Norge	3
5.2	Hovedregel i England	3
5.2.1	I hvilke straffesaker benyttes jury?	4
5.2.2	Fastsetting av hvilken kategori den straffbare handling tilhører	4
<u>6</u>	<u>HVEM KAN SITTE I JURY ELLER LAGRETTE?</u>	<u>6</u>
6.1	Grunnleggende vilkår	6
6.2	De som etter loven er utelukket fra å sitte i jury/lagrette	9
6.2.1	Fritak fra å bli valgt til å sitte i norsk lagrette	11
6.2.2	Hvilket system er best?	12
6.2.3	Representativitet i norsk lagrette i dag.	18
6.2.4	Representativitet i engelske juryer i dag	19
<u>7</u>	<u>RETT TIL FRITAK FRA DEN KONKRETE SAK</u>	<u>20</u>
7.1	Militæret og andre offentlige verv	20

7.2	Skjønnsmessig fritak.	21
7.3	Fritak når man allerede har sittet i jury/lagrette	22
8	<u>UTELUKKELSE</u>	24
8.1	Manglende språkforståelse/handikap	24
8.2	Dommerens skjønnsmessige adgang til å avskjedige jurymedlemmer	25
8.3	Siktet for straffbart forhold/On bail	26
8.4	Avskjedigelse av hele juryen	27
8.5	Inhabilitet/challenge for cause	27
8.6	Sikkerhetsskjerming	32
8.7	Aktoratets og forswarets rett til utskytning	33
8.8	Tilkalling av nye jury/lagrettemedlemmer	34
9	<u>KONSTITUERING AV JURYEN I DEN ENKELTE SAK</u>	35
9.1	Uttrekning og edsavleggelse i England	35
9.2	Uttrekning og forsikring i Norge	36
9.3	Formaning fra rettens leder.	37
9.4	Ordførervalg	38
10	<u>DOMMERENS OPPSUMMERING AV SAKEN OVERFOR JURYEN/LAGRETEN</u>	39
10.1	Oppsummering om bevisene	39
10.2	Oppsummering om forbrytelsen eller forbrytelsenes rettslige grunnlag	41

<u>11</u>	<u>JURYENS OPPGAVE I DEN KONKRETE STRAFFESAK</u>	<u>44</u>
11.1	Tilbaketredelse av juryen for å diskutere skyldspørsmålet	44
11.2	Forbud mot å forlate juryrommet, eller juryen.	45
11.3	Kommunikasjon mellom lagretten/juryen og dommeren/dommerne	46
11.3.1	Under hovedforhandling	46
11.3.2	Under rådslagningen	46
11.4	Hemmelig drøftelse i juryrommet	48
11.5	Avgivelse av kjennelse	49
11.6	Tilsidesettelse av juryens/lagrettens dom	50
11.7	Straffeutmåling	53
<u>12</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	<u>54</u>
<u>13</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>55</u>

1 Innledning

Oppgaven tar sikte på å sammenligne jurysystemene i Norge og England. Jeg må medgi at jeg ved valg av oppgave ikke fullt ut forutså emnets størrelse og kompleksitet. En samlet fremstilling av begge lovsystemer krever nok et format mer tilsvarende en doktorgradsavhandling enn en 18000 ords masteroppgave, og følgelig har jeg fokusert på det jeg har vurdert som sentrale hovedbestemmelser. Normative vurderinger er gjort fortløpende der dette synes naturlig, med spesiell vekt på områder hvor de to systemene har ulike løsninger.

Oppgaven er avgrenset mot en generell debatt om juryordningen, både av plasshensyn og fordi oppgaven ikke handler om juryordningens plass i rettsystemet som sådan, men om å sammenligne vår lagretteordning med Englands juryordning.

Det bemerkes også lovene i England også gjelder Wales. For enkelthets skyld refereres det utelukkende til England i oppgaven.

Jeg vil gjerne rette en stor takk til førstelagmann Nils Erik Lie i Borgating lagmannsrett for gode tilbakemeldinger, tips og råd til oppgaven. I tillegg må takke min ektemann Petter Risøe, som er legestudent på 5. året¹ for hjelp med grafiske illustrasjoner, tilbakemeldinger på teksten og verdifulle innspill om strukturering av oppgaven. Han har vært til uvurdelig hjelp som kurer til Det juridiske fakultetsbibliotek og som barnepasser de siste ukene. Og sist, men ikke minst skal Lukas og Julie ha takk for å ha utvist en enorm tålmodighet med mors fravær fra hjemmet den siste tiden.

¹ For ordens skyld gjør jeg oppmerksom på at han avla JUR1000 høsten 2007.

2 Forkortelser

Attorney-General **A-G**

Attorney-General's Guidelines: **A-G Guidelines**

Blackstones Criminal Practice **BCP**

Criminal Court Review **CCR**

Crown Court **CC**

Criminal Justice Act 2003 **CJA**

Domstolloven **DL**

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) **Strprl**

Magistrates Court **MC**

The Consolidated Criminal Practice Direction **Practice Direction**

The Juries Act 1974 **JA**

The Magistrates Court Act 1980 **MCA**

3 Begrepsavklaring.

For å lette fremstillingen har jeg valgt å benytte ”jury” når det er snakk om det engelske systemet, og ”lagrette”, om det norske. Lagrette i denne oppgaven betyr den norske juryen, ekskludert dommere. Dersom det henvises til de faglige dommere brukes ” retten”. Under pkt. 11.7 om straffeutmålingen, vil jeg også bruke uttrykket ”retten”, men da refereres det til fagdommere og de fire lagrettemedlemmene² Begrepsdefinisjonene kan synes noe oppkonstruert, men er valgt for å gjøre det enklere å få frem hvilket av de to rettssystemene det henvises til.

² Jf. dl. § 12 og strpl. § 376 e, første ledd.

4 Rettskilder

Siden oppgaven i store deler baserer seg på engelske rettskilder har jeg valgt å gi en kort innføring i landets rettskildesystemet, som skiller seg fra vårt eget / det norske.

4.1 De enkelte kilder i strafferett/straffeprosess i England

”Statutory law”, er skrevne lover eller ”Acts”, vedtatt av Parlamentet, og domstolene kan ikke dømme i konflikt med dem.³ ”Regulatory law” er annenrangs lovregler, vedtatt etter delegasjon fra parlamentet, og kan sammenlignes med norske forskrifter. Engelsk ”common law” eller ”case law” er domstolsskapt, kjernen i prejudikatsystemer er at:

- det må alltid dømmes i tråd med tidligere dommer som er avgitt av instanser høyere i hierarkiet.
- appelldomstoler er bundet av sine tidligere dommer.

5 I hvilke straffesaker benyttes jury?

5.1 Hovedregel i Norge

Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22.mai 1981 nr. 25 (strpl.) § 352 bestemmer som hovedregel at retten skal settes med lagrette når det er anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, og anken gjelder straff for forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år. Det er enkelte unntak, se § 352, 2.ledd.

5.2 Hovedregel i England

I England er det kun de alvorligste sakene som behandles med jury, og såkalte summary-forbrytelser er unntatt, se mer om hvilke saker som behandles med jury under pkt. 5.2.2 under. Det er enkelte unntak se Criminal Justice Act 2003 ss. 43-49. I England behandles

³ Jaqueline Martin, ”The English legal system”, 2005, s. 4

mindreårige kriminelle i et annet prosessuelt system kalt ”juvenile court”, og oppgaven vil ikke behandle denne siden av rettsystemet.

5.2.1 I hvilke straffesaker benyttes jury?

I England blir kriminelle handlinger delt i tre prosessuelle grupper:

1. Indictable offence (Straffbar eller kriminell handling)
2. Summary offence (Mindre alvorlig straffbar handling)
3. Either-way offence⁴ (Enten-eller handlinger)

Summary offences, jf. gruppe 2 ovenfor, blir behandlet i sin helhet i ”Magistrates` Courts”, (heretter MC). Domskompetansen i MC er begrenset, og det kan ikke idømmes mer enn 6 måneders fengsel, eller mer enn 5000 pund i erstatning/oppreisning.⁵ I MC benyttes ikke jury, og jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på saksbehandlingen der. Enten- eller sakene kan, som vi skal se, behandles enten i MC eller i Crown Court, (heretter CC). Handlinger som faller inn under gruppe 1, alvorlige straffbare handlinger, skal alltid behandles i CC med jury.⁶

5.2.2 Fastsetting av hvilken kategori den straffbare handling tilhører

I og med at forbrytelsene behandles prosessuelt forskjellig ettersom hvilken kategori de tilhører, er det viktig å vite hvilken gruppe de sorterer under. Reglene som bestemmer dette er kompliserte, og vil derfor ikke bli behandlet fullt ut. For å forstå systemet med jurybehandling er det allikevel relevant å vite noe om hvilke saker dette gjelder.

Hvordan skille mellom forbrytelsene:

- a.) Statutory offence (forbrytelser gjort straffbare gjennom sanksjonerte lover). Angir loven en maksimal strafferamme som gjør det mulig å idømme i MC (inntil 6 mnd. ubetinget fengsel) er det en summary offence. Dersom loven gir en maksstraff for summary offences og en høyere maksstraff for domfellelse ”on indictment” er

⁴ Criminal Justice, Ursula Smartt, s. 78, 2006

⁵ Blackstones Criminal Practice, (BCP), section D4.6

⁶ Criminal Justice, Ursula Smartt, 2006, s. 78

forbrytelsen "triable either way". Hvis loven gir en straff som kun er mulig å gi "on indictment" er forbrytelsen kun "triable on indictment."

- b.) Common-law forbrytelser. Alle forbrytelser omfattet av common law er kun "triable on indictment".⁷

Systemet er med andre ord slik at summary offences er en egen kategori, mens forbrytelser som skal avgjøres "on indictment" er en annen, hvor triable either-way forbrytelser er en undergruppe av sistnevnte. Either-way forbrytelser vil her kunne prøves summarily i MC dersom vilkårene i Magistrates Court Act (MCA) 1980 ss. 19 og 20 er oppfylt.

Standardprosedyren for alle straffesaker har tre punkter:

- 1.) Plea before venue (Tiltalte erklærer seg skyldig eller ikke-skyldig)⁸
- 2.) In the event of an not guilty plea, mode of trial procedure
- 3.) If the magistrates decline jurisdiction or the accused elects trial on indictment, transfer the case to the CC under The Crime and Disorder Act 1998 s51.

Etter MCA 1980 s. 18 (2) må The Standard Procedure gjennomføres før noen beviser blir ført, og med tiltalte til stede i retten. Enten-eller-sakene, hvor den siktede har rett til selv å velge hvor saken skal pådømmes, har vært kilde til stor diskusjon de siste 25 år. Det er likevel slik at de sakene som er triable either-way kun kan pådømmes i MC dersom dommeren tillater det. En serie lovendringer og tilføyelser har endret kategoriseringen av mange forbrytelser slik at de havner i gruppen med de minst alvorlige forbrytelsene som skal behandles i MC.

⁷ BCP, section D4.5

⁸ Som historisk kuriositet kan det nevnes at man frem til 1772 måtte samtykke i jurybehandling. Retten var allikevel illusorisk, da man ved manglende samtykke ble utsatt for lang og hard straff (*peine forte et dure*) inntil en endret mening. Se Levy (1999) s. 20-21.

Det bør nevnes at dersom tiltalte ”pleads guilty” etter plea before venue, blir det ikke noe straffesak med jury, men retten kan gå direkte til straffeutmåling.⁹ Dette kan sammenlignes med dom i forhørsretten, jf. strprl § 248, der det imidlertid er en begrensning i strafferammen på 10 år, som ikke finnes i England.

6 Hvem kan sitte i jury eller lagrette?

Den sentrale rettskilden om hvem som kan trekkes ut til jurytjeneste i England er The Juries Act av 1974 (JA). For Norges del er det Domstolloven av 13.august 1915 nr. 5, (dl), som er den sentrale lov når det gjelder utvelgelse og innkallelse til å sitte i lagrette.

6.1 Grunnleggende vilkår

Hovedregelen om hvem som kan bli innkalt til jurytjeneste i England er stadfestet i JA section 1 (1), og den sier at alle personer mellom 18 og 70 som:

- (a) er registrert som enten parlaments- eller lokalvalgsvelger, og
- (b) har hatt ordinært opphold i UK for en periode på minst fem år siden vedkommende fylte 13 år

kan trekkes ut til pliktig tjeneste som jurymedlem.¹⁰ Manglende oppmøte eller oppmøte under intoksikasjon kan sanksjoneres med bot inntil £ 100, jf. JA hhv. s. 20(1)(a) og s. 20(1)(b).

I Norge finner vi reglene om uttak av lagrettemedlemmer i dl. kapittel 4. Vilkårene for å bli valgt finner vi i § 70. §§ 71 og 72 lister opp unntak. Vilkår for å være skikket som lagrettemedlem er at man er:

- a) over 21 år og under 70 år ved valgperiodens start,
- b) ikke være fradømt stemmeretten i offentlige anliggender,

⁹ BCP, section D11.39-11.38. Det er noen unntak fra denne hovedregel, se de henviste stedene i BCP.

¹⁰ BCP, section D12.2

- c) ikke være under offentlig gjeldsforhandling eller konkurs eller i konkursskarantene,
- d) stå innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen på valgdagen, og
- e) være statsborger i Norge eller et annet nordisk land eller stått innført i folkeregisteret som bosatt i riket de siste tre år før valgdagen, jf. § 70, andre ledd.

I tillegg er det et krav at man må ha tilstrekkelige norskkunnskaper og være personlig egnet til oppgaven, jf. § 70, første ledd. Også i Norge kan man risikere rettergangsbet og endog erstatningsansvar om man ikke møter opp til innkalt tid. Hjemmel finnes i dl. § 200, som ikke direkte omtaler lagrettemedlemmer, men det henvises til regelen både i Bøhns kommentarer til domstolloven¹¹ og Ot.prp.nr. 22 (2006-2007) henviser igjen til ham i pkt. 10.8.1 om gyldig fravær.

Dl. § 70, andre ledd, pkt. 2, krever at ingen kan være i offentlig gjeldsforhandling, under konkurs eller i konkursskarantene. Dette må anses å være en videreføring av vederheftighetskravet som fantes i den tidligere lovens § 65, og kan tilbakeføres helt til Christian V's Norske Lov fra 1687. I engelsk rett er det på nåværende tidspunkt ingen krav til den enkeltes økonomi,¹² men det bør nevnes at før man innførte direkte valg av jurymedlemmer fra valgregisteret i 1972, var det bare personer som eide eiendom som kunne bli valgt.¹³

Begge land har krav om statsborgerskap. I dl. fremgår dette klart fra lovteksten i § 70 andre ledd, (5), og det gjelder statsborgerskap i alle nordiske land. Det er unntak fra statsborgerskapskravet i Norge dersom man har stått innført i folkeregisteret i tre år, jf. samme regel in fine. Tidligere henviste loven bare til å de som var valgbare etter

¹¹ Bøhn, 2000, , s. 249, pkt. 4

¹² Lord Justice Auld fremhevet likevel i sin rapport om det engelske strafferettssystemet at de som ikke sto på valglisterne ofte var fattige og etniske minoriteter, og derfor ble ekskludert fra innkallelse, Criminal court review, chapter 5, section 51.

¹³ CCR, chapter 5, s. 2.

valglovens § 3,¹⁴ som tilsvarte dagens engelske løsning, jf. JA s. 1(1) (a).¹⁵ Av reglene om hvem som kan registrere seg som velgere, fremgår det at det er et krav om at vedkommende er ”qualifying Commonwealth citizen”.¹⁶

Det er også i begge land krav om at vedkommende er bosatt i landet, jf. dl. § 70, pkt. 4 (bosatt i kommunen på valgdagen), og JA s.1(b) (”resident in UK, Channel Islands or The Island of Man”). Etter norske regler kan kravet om statsborgerskap fravikes ved tre års botid, jf. dl. § 70 pkt. 5. I England er kravene at man både er statsborger og har oppholdt seg fem år i landet siden man var 13år.¹⁷

Nevnes bør også at Norge har en regel i dl. § 64, første ledd, som sier at det skal være to utvalg i hvert lagsogn, ett for kvinner og ett for menn. Etter dl. § 87, første ledd trekkes 8 medlemmer fra hvert av utvalgene (dvs åtte menn og åtte kvinner) til hver enkelt sak. Noen slik regel har ikke England, som nesten kan sies å ha tilnærmet et rendyrket representasjonsprinsipp.

Se forøvrig saken *McCalla* [1986] Crim LR 335, der Dommer Mander erklærte at dersom dommeren hadde kjønnsmessig adgang til å beordre at en jury skulle være etnisk balansert”...he would not exercise it because a jury should be selected at random subject only to the law on disqualified jurors and challenges for cause.”¹⁸

Etter min mening er en regel som sikrer en kjønnsbalanse av juryen/lagretten hensiktsmessig. En av kjernebegrunnelsene for jury/lagrette er å sikre allemennhetens

¹⁴ Jfr. NOU 2002:11 pkt. 4.6.2.1

¹⁵ Merk at domtollovens regler gjaldt de som var valgbare, mens i England gjelder de som er registrert som velgere.

¹⁶ Representation of The People Act 2000 s.4 (1) (c) og 4 (3) (c).

¹⁷ Jf. JA s. 1 (a), jf. Representation of The People Act s.4 (1) (c) og 4 (3) (c) og JA s. 1(b).

¹⁸ BCP, section D12.24

deltagelse i domstolene¹⁹, og etter mitt syn må representasjon av både mann og kvinne være en naturlig forlengelse av dette prinsippet. Temaet ble ikke berørt av Sir Justice Auld i hans gjennomgang av rettsystemet, hvilket sett med norske øyne kan synes underlig. Undersøkelsen "Diversity an fairness in the Jury System" fant at det ikke var underrepresentasjon av kvinner i Crown Court, men at det var 51% kvinner og 49% menn.²⁰ Dette er nok et utsalg av Englands vektleggelse av representativitet i juryen, og ikke en bevisst satsning. I Norge er likestilling et fremtredende satsningsområde som alltid er med i vurderingen når nye lover lages, og etter dagens system med utvelgelse av lagrette er det også påkrevd. I dette henseende ser det ut til at England ikke har behov for regler som sikrer kjønnsbalanse, da dette blir sikret tilstrekkelig gjennom reglene om tilfeldig utvelgelse.

6.2 De som etter loven er utelukket fra å sitte i jury/lagrette

Noen mennesker egner seg ikke å sitte i jury/lagrette, her drøftes reglene om hvem som er utelukket.

Loven i England opererer med to kategorier, de som ikke er valgbare i utgangspunktet (ineligible), og de som er diskvalifisert. Reglene om dette finner vi i henholdsvis i del 1 (psykiske lidelser) og 2 (kriminalt rulleblad) av Schedule 1 i JA 1974. (Se vedlegg 3). Dersom man tjenestegjør som jurymedlem til tross for at man egentlig er diskvalifisert, begår man en summary forbrytelse som kan straffes med bot opptil 5000 pund. (JA 1974, s. 20 (5))²¹ (Det er noen tilleggsvilkår for at man skal risikere bot, se JA s. 20)

¹⁹ For derigjennom å sikre legitimitet og tillit mellom befolkning og den dømmende makt.

²⁰ "Diversity and Fairness in The Jury system", s. 144. (basert på undersøkelse av Blackfriars, Reading and Manchester Minshull Street CCs)

²¹ BCP, section D12.2

I Norge har vi også regler for hvem som er utelukket fra å sitte i lagrette. Unntakene finnes i dl. §§ 71 og 72, der § 71 gjelder utelukkelse på grunn av stilling, mens § 72 gjelder utelukkelse på grunn av vandel. Man kan ikke tjenestegjøre som lagrettemedlem dersom man er ansatt i det politiske embetsverket eller justisvesenet, se dl. § 71. Før The Criminal Justice Act av 2003, kunne ikke dommere, advokater, jurister, geistlige eller noen som var i politiet tjenestegjøre som jurymedlemmer.²² Intensjonen bak endringene var å utvide antall personer som kunne delta.²³ England har derfor ikke lenger utelukkelse på grunn av stilling. Norge har på sin side ingen regel som direkte utelukker mennesker med psykiske lidelser. I de tilfeller det forekommer, er det rimelig å anta at dl. § 74 eller § 90, andre ledd jf. henholdsvis ”sykdom” eller ”helsetilstand”, kommer til anvendelse, alt ettersom sykdommen har inntrådt før valg (dl. § 74) eller etter innkalling (dl. § 90). Alvorlig psykisk lidelse (e.g. dyp depresjon) er antagelig heller ikke forenlig med personlig egnethet for tjeneste, jf. § 70, første ledd.

Både Norge og England har regler som utelukker de med kriminelt rulleblad. Begge systemer opererer med tidsfrister for mindre fengselsstraffer der man ikke er ekskludert for all fremtid, og evig eksklusjon for lengre fengselsstraffer. I Norge er grensen for når man igjen er valgbar til å sitte i lagrette på 15 år ubetingede fengselsstraffer under ett år, jf. dl. § 72, 1.ledd, pkt 3., og 10 år for betingede fengselsstraffer og forelegg jf. dl § 72, første ledd, pkt 4 og 5., mens det i England er 10 år for mindre fengselsstraffer som ikke overstiger fengsel i fem år eller mer, jf. JA s. 1, schedule 1, part 2, s.7(A) jf. motsetningsvis s. 6(e). Livsvarig utelukkelse finner i England sted om man er idømt fengsel i fem år eller mer, mens man i Norge ikke kan dømmes til mer enn ett års ubetinget fengsel eller være idømt forvaring eller særreaksjoner etter straffelovens § 39. Også samfunnsstraff utelukker, men da er den subsidiære fengselsstraffens lengde som avgjør hvilken regel som kommer til anvendelse, jf. dl. § 72, andre ledd. Hvilken grense som her trekkes vil ha betydning for legitimiteten til juryen/lagretten, og kan sende viktige signaler til samfunnet om synet på

²² R v. *Abdroikov* [2005] 1 WLR 3538, jf. Juries Act. 1974. s. 1 schedule 1 og 2, A, B og C. (ute av kraft nå)

²³ R v. *Abdroikov* [2005] 1 WLR 3538, kolonne 11. Forsåvidt også Criminal Courts review av The Right Honourable Lord Justice Auld chapter 5, sections 27-34

domfeltes rehabiliteringsmuligheter. Den relativt sett strengere utelukkelsespraksisen i Norge kan ha flere forklaringer; straffnivået i England kan være høyere, synet til tidligere domfelte er mer inkluderende eller kanskje en kombinasjon.

6.2.1 Fritak fra å bli valgt til å sitte i norsk lagrette

Regler om fritak fra valg til utvalget finner vi i dl. § 74. Her er det to alternative vilkår nemlig ”...dersom helstilstanden eller andre særlige grunner tilsier det,...”. Her finnes også regler om at en person kan kreves fritatt fra valg dersom vedkommende har vært medlem av utvalg av lagrettemedlemmer eller meddommere for to perioder tidligere. Det må imidlertid påpekes at disse reglene gjelder fritak fra selve valget til utvalgene jf. dl. § 66, første ledd, og det er kommunestyret og ikke domstolen, som avgjør spørsmålet. Dersom man allerede er medlem i utvalget og ønsker fritak for det tilfelle at man er blitt innkalt til å delta i en konkret sak er det reglene i domstolsloven kapittel 5 som gjelder. England har ikke noen unntaksregler for hvem som kan innkalles til jurytjeneste, bortsett fra de man finner i JA. s. 1, om alder, statsborgerskap, oppholdstid i landet, mentalt svekkede personer og straffede. Fritaksgrunner i den konkrete sak behandles under punkt 7. Dersom man ikke ønsker å bli innkalt til å sitte i en jury i England bør man ikke stå oppført som velger i valglistene.

Det er altså en grunnleggende forskjell i at Norge velger og oppretter utvalg av lagrettemedlemmer for en fireårsperiode²⁴, som retten deretter trekker fra til den enkelte sak.²⁵ I England er saken slik at det trekkes paneler til den enkelte sak direkte fra valgregisteret jf. JA s. 11 (1). Slik kan man si at allmenheten i Norge har indirekte representasjon av lagrettemedlemmer, mens England praktiserer direkte representasjon fra stemmerettslistene.

Dersom man ønsker å bli fritatt fra å sitte i utvalget for lagrettemedlemmer må man sende fritaksbegjæring til kommunestyret, som behandler den, , jf. dl. § 68, første ledd. Det er i

²⁴ Jf. dl. § 66, 1. ledd

²⁵ Jf. dl. § 87, 1. ledd.

utgangspunktet slik at kandidater til valget skal foreslås av allmennheten, og DL § 67, har en regel bestemmer at kommunen skal oppfordre allmennheten til å foreslå kandidater. Etter at alle kandidatforslag er kommet inn legges listen ut til offentlig ettersyn i to uker, jf dl. § 68, andre ledd. Etter to uker behandler kommunestyret innvendinger mot foreslåtte kandidater og fritaksbegjæringer, og velger deretter hvem som skal sitte i lagretteutvalget, jf dl. § 68, andre ledd.

6.2.2 Hvilket system er best?

Legitimiteten av et lekinnslag i rettssystemet vil i stor grad avhenge av hvem som sitter i jury/lagrette og hvordan disse velges ut. Her har norsk og engelsk rett valgt fundamentalt forskjellige løsninger.

I Norge er det kommunestyret som hvert fjerde år velger hvem som skal være en del av lagretteutvalget etter forslag fra allmennheten og kommunestyrerepresentantene selv., jf. dl. § 66, første ledd, jf. § 64, første ledd. I England var det tidligere den enkelte domstol som foretok utvalg og innhenting av jurymedlemmer, mens det siden 2001 har vært et "Central Juror Summoning Bureau"²⁶. Byrådet trekker ut et randomisert utvalg fra valgregisteret, jfr. JA s. 3(1).²⁷ Dette vil si at man i England velger jurymedlemmer tilfeldig blant alle som har registrert seg som velgere, mens i Norge er det kommunestyret som velger kandidatene, etter forslag fra allmennheten og kommunestyrerepresentantene selv. Det norske systemet med politisk utvelgelse har blitt kritisert, da dette utad kan oppfattes på et forsøk på å føre partipolitikk i domstolene,²⁸ og således undergrave legitimiteten i et system som i stor grad er avhengig av nettopp det for å fungere.. Resultatene fra undersøkelsen som Lekdommerutvalget foretok i februar 2002 viser at det er betydelige skjevheter i lekdommerutvalgene i forhold til den øvrige befolkningen²⁹ Eksempelvis var bare 2% av

²⁶ CCR, chapter 5, section 16

²⁷ Jf. for øvrig også CCR, chapter 5, section 16

²⁸ NOU 2002:11, s. 85, pkt. 8.4.2

²⁹ OU 2002:11 s. 77

personene i lekdommerutvalgene av annen etnisk opprinnelse enn norsk, og av disse var halvparten nordiske. Dette er en betydelig underrepresentasjon av befolkningssegmentet med annen etnisk bakgrunn enn nordisk.³⁰ Denne problemstillingen har de ikke i England. Den nylig gjennomførte undersøkelsen "Diversity and Fairness in The Jury System" viser at det var ingen signifikant underrepresentasjon av de etniske minoritetene³¹

Både Norge og England har de senere år gjennomgått systemet med henholdsvis lagrette og jury. I Norge la Lekdommerutvalget frem sin innstilling 11. juli 2002,(NOU 2002:11 . "Dømmes av likemenn") Mandatet deres gikk i hovedsak ut på å se nærmere på reglene for hvordan lagrettemedlemmer blir valgt ut. I England kom i 2001 Lord Justice Auld med en rapport, Criminal Court Review, som også så nærmere på jurysystemet i kapittel 5. Arbeidene omhandler til dels mange av de samme spørsmål, og reiser mange interessante problemstillinger i henhold til de forskjellige regler om valg og metode av jury/lagrettemedlemmer. Begge land har opplevd problemer med rekrutteringen til jury/lagrette, og i England var situasjonen så ille at Lord Justice Auld i sin utredning sier om de mange fritaksgrunner og vilkår for jurytjenste at " They create the impression, [...], that jury service is only for those not important or clever enough to get out of it."³²

England har valgt å en mer radikal tilnærming til problemene rundt rekruttering og representativitet, hvorimot Norge i liten grad har utført tiltak for å få lagrettsmedlemmer til å speile befolkningen bedre. England har fjernet profesjonsfritakene for de aller fleste yrker. Norge innførte dog en regel i Domstolloven i 2007, nemlig § 67, som sier at "Utvalgene av lagrettemedlemmer og meddommere skal ha en allsidig sammensetning, slik at de best mulig representerer alle deler av befolkningen. Kommunen skal oppfordre allmennheten til å foreslå kandidater til valget." Av forarbeidene uttaler justisdepartementet: "Departementet går isteden inn for å lovfeste en regel om at utvalgene skal ha en allsidig sammensetning, slik at utvalgene i størst mulig grad representerer alle

³⁰ NOU 2002:11, ss. 81-82

³¹ "Diversity and Fairness in The Jury System", under Executive summary, s. i.

³² CCR, chapter 5, section 13

delar av befolkningen. Den vil innebære en plikt for kommunene til å sørge for spredning i utvalgene med hensyn til blant annet alder, innvandrer- og minoritetsbakgrunn og kultur. For å legge til rette for allsidighet og mangfold i utvalgene, bør kommunene også ha plikt til å oppfordre allmennheten til å foreslå kandidater”.³³ Her bør kommunene straks komme på banen og få opp antall etniske minoriteter. Regelen er etter min mening tannløs, og mangelen på forpliktende implikasjoner gjør den mer egnet til pynt enn til en lovpålagt forpliktelse for kommunene. Dessuten viser det seg at etnisk blandede juryer fører til økt tillit til at domstolene er rettferdige, og at kvaliteten på den juridiske beslutningstakingen forhøyes.³⁴ Her har etter min mening norsk rett forbedringspotensiale.

En forskjell som gjør seg gjeldende er at Norge velger faste utvalg for en fireårsperiode som det trekkes fra, mens det i England blir trukket ut paneler til de enkelte saker direkte fra valgregisteret i det lokale ”catchment area”. Englands ”pool” av mennesker er derfor betydelig større, og i utgangspunktet kunne man anta dette bedrer representativiteten blant jurymedlemmene. Det knytter seg likevel store utfordringer til et slikt system, og en undersøkelse utført av Home Office viste at blant 50.000 som ble tilkalt for jurytjeneste i juni og juli 1999, var kun 1/3 av dem tilgjengelige, og av dem fikk halvparten utsatt tjenesten til et senere tidspunkt. Av de andre 2/3 var 13% ikke valgbare, diskvalifisert eller hadde rett til fritak (før profesjonsfritakene ble fjernet), 15% møtte ikke opp, og 38% av tilkallingene ble returnert som ”ikke mottatt”.³⁵ Den høye andelen lagrettemedlemmer med politiske verv og partimedlemskap tyder på at kommunestyrerepresentantene som hovedregel foreslår bekjente.³⁶ De to forskjellige systemene for utvelgelse gir ulike utfordringer. I Norge er det nok et mindre problem at lagrettemedlemmer ikke møter opp eller ikke oppfyller vilkårene.³⁷ Det kan likevel stilles spørsmål ved om Norges metode fører til et for lite representativt utvalg, der ”allmennheten” i praksis settes lik en politisk

³³ Ot.prp.nr. 22 (2006/2007) punkt 6.4.

³⁴ ”Diversity and Fairness in th Jury System”, s. 16.

³⁵ CCR 2001, chapter 5, section 12

³⁶ Se for øvrig NOU 2002:11 s. 83, avsnittet øverst til høyre.

³⁷ Bøhn, 2000, s. 235

interessert øvre middelklasse. I England får man det motsatte problem, utvalget er stort, men det fører til stort frafall, hvilket igjen kan redusere representativiteten.

Når man skal vurdere hvilken metode som her egner seg best må man spørre seg hva formålet er. Et av de viktigste hensyn i strafferettspleien er å sørge for materielt riktige avgjørelser. Man ønsker ikke at uskyldige mennesker skal bli dømt til fengsel. I Norge har man skilt mellom kravet til *kvalifikasjon*; der det legges vekt på at man ønsker spesielt godt utrustede og oppegående mennesker som lagrettemedlemmer og *representasjon*; som fremhever demokratihensynet om et bredt sammensatt utvalg av alle delene i befolkningen. Lekdommerutvalget har et veldig godt poeng når det fremhever at de krav som må stilles til lekdommere er noe som de aller fleste av landets innbyggere innehar. Kravene som fremheves er:

- de må se og høre tilstrekkelig til å oppfatte det som skjer i rettssalen
- de må ha tilstrekkelige norskkunnskaper
- de må ha evne til å forstå problemstillingene som reises og til å utføre sin oppgave på en tilfredstillende måte.³⁸

England har som hovedmål at juryen skal være representative for befolkningen for øvrig, og har nok heller fokus på å luke ut personer som ikke hører hjemme på jurybenken.³⁹

Så lenge man utvikler et system som på en adekvat måte luker bort uegnede personer og som ikke blir for kostnadskrevende bør man etter min mening fjerne systemet der kommunestyret velger (politisk valgte lagrettemedlemmer), og gå over til tilfeldig trekning fra for eksempel folkeregisteret. Man vil da kunne oppnå et betydelig mer representativt utvalg enn det som er tilfellet idag, samtidig som man unngår at dette går på bekostning av lagrettens kvalifikasjoner.

Det eksisterer overraskende lite empiri om hvordan lagrette faktisk fungerer, tatt i betraktning hvilken makt samfunnet har lagt i ordningen. I og med at drøftelsene i rådslagningsrommet er hemmelige og lagrettens kjennelse ikke blir grunnlagt er det ikke

³⁸ NOU 2002:11 s. 70, 2. kolonne

³⁹ CCR, chapter 5, section 24

godt å si hva de baserer sine avgjørelser på, eller hvordan disse blir nådd.⁴⁰ Selv faktorer som burde være forholdsvis enkle å måle, som hvorvidt hvor mye av lagmannens rettsbelæring som blir forstått, er ukjente. Hemmeligholdet rundt jurysystemet i anglo-amerikansk rett gjør mangelen på kunnskap mer forståelig enn i Norge, der reglene i prinsippet muliggjør forskning. Uvissheten gjør forutsetningene svake for å vurdere hvordan de ulike utvalgssystemene innvirker på beslutningsprosessen og det endelige resultatet.

Lagrettens innføring i straffeprosessloven av 1887 hadde som bakgrunn en politisk maktkamp for folkestyre, og den nye lov skulle gi folket selv del i domsmyndigheten.⁴¹ John Locke, som en av opplysningsfilosofene, innførte betegnelsen ”samfunnskontrakt”⁴², og jury eller lagrette kan sies å være en slags samfunnskontrakt mellom den dømmende makt og folket. Istedet for å snakke om tiltaltes rett til å dømmes av sine likemenn kan man også se det fra den vinkelen at det er viktig at samfunnet vedkjenner og opprettholder kontakt med det apparat som idømmer strenge frihetsstraffer, og lagrette er en adekvat måte å sørge for at det til enhver tid er kontroll med domstolene av folket selv. Ordningen synes iallefall rent symbolsk å være en stor kilde til legitimitet for domstolens dømmende virksomhet.⁴³ En av hovedbegrunnelsene for jury/lagrette er at retten besjeles med ”den allmenne rettsfølelse”, hvis noe slikt virkelig finnes⁴⁴, og det er vanskelig å se hvordan politisk utvalgte representanter kan ivareta denne rettsfølelsen bedre enn et representativt utvalg av befolkningen selv.

⁴⁰ Et unntak er pensjonert lagdommer og nå doktorgradsstipendiat Lars-Johan Nygard, som omtales senere.

⁴¹ Jf. Rettergangsmåten i straffesaker, straffeprosesslovkomiteen, 1969

⁴² Skirbekk og Gilje, 2000, s. 291 i.f.

⁴³ Påstanden er basert på en gjennomgang av alle treff på søkeordene ”juryordning*” og ”lagrette” i perioden 2000-08 i databasen Atekst, som dekker brorparten av landets største aviser. De såkalte demokrati-, makt- og likemannsargumentene (jf. Strindbeck (2002) s. 230-31) var de klart hyppigste begrunnelser for juryordningen i debattinnlegg skrevet av ikke-jurister, mens jurister jevnt over fokuserte på rettssikkerhetsbegreper som objektivitet, forutsigbarhet og forsvarlig saksbehandling.

⁴⁴ Om den finnes, skiller den seg iallefall markant fra juristers. Jf. ”Advokatforeningens spørreundersøkelse om straff og straffegjennomføring” (2007).

På den annen side skal man være forsiktig. Strafferetteslige sanksjoner mot enkeltpersoner krever høy grad av rettsikkerhet. Dersom ordningen med jury/lagrette ikke ivaretar denne tilstrekkelig har man et stort problem. Det mangler ikke på skrekkeksampler på tilfeller der lekfolk trekker inn irrelevante momenter⁴⁵ eller bygger sin vurdering på sviktende juridisk forståelse⁴⁶ (på tross av dette, brukes adgangen til å be lagmannen utdype sin belæring sjeldent).⁴⁷ Man kan vanskelig argumentere for å beholde en ordning dersom den ikke tilfredstiller fundamentale, og igjen fremkommer behovet for mer empiri om hvordan ordningen fungerer i praksis. Se for øvrig mer om dette under drøftelsen om rettsbelæringen, pkt. 10.2.

Etter min mening styrker norsk retts mange muligheter til å tilsidesette lagrettens kjennelse, (jf. strprl. § 376 a første ledd, § 376 b, første ledd, § 376 c, første ledd) argumentet for å innføre et representasjonsprinsipp. De negative konsekvensene av presumptivt lavere kvalifikasjoner veies opp av fagdommernes mulighet til å tilsidesette lagrettens kjennelse, samtidig som sterkere representativitet i større grad fyller ordningens formål. I England, hvor dommerens mulighet til å tilsidesette juryens kjennelse er svært begrenset, kan det tenkes at man ville være tjent med et sterkere element av kvalifisering i utgangspunktet. Det sparsomme antall sikkerhetsventiler i systemet omtales under punkt. 11.6.

Et problem ved en modell basert på representativitetsprinsippet er at det kan bli stort frafall. Både Norge og England har mulighet til å bøtelegge de som ikke møter opp. Det er dog tvilsomt om samfunnet er tjent med å på denne måten tvinger noen til tjeneste i straffesak hvor et menneskes skjebne står på spill. For å sikre rettferdige og riktige avgjørelser kreves det at de som deltar er årvåkne og motivert for oppgaven. Tvang kan underminere retten til

⁴⁵Jf. Olaussen (1998) s. 436- 440, Stridbeck (1999) s. 10 og Garde/Strandbakken (2001) s. 18. For mer systematiske erfaringer, jf. Riksadvokaten (2007) s. 58-59.

⁴⁶ Jf. Rt. 1950 s. 322. Tiltalte ble kjent skyldig i forsettlig drap, mens det i ettertid fremkom at lagrettemedlemmene trodde de svarte på om vedkommende objektivt hadde voldt offerets død.

⁴⁷ Jf. Nygard (2003) s. 293.

en rettferdig rettergang slik det er bestemt i EMK artikkel 6. England er klar over denne problemstillingen, og Lord Justice Auld referer til at man sjelden bøtelegger de som unndrar seg jurytjeneste ved å ikke møte opp.⁴⁸ Ot.prp.nr. 22 hadde et forslag om å stille motivasjon for oppgaven som vilkår for tjeneste i lagretten. Etter departementets oppfatning var det en samfunnsplikt å møte opp, og ikke noe en kunne "riste av seg" ved motvilje, men i ekstreme tilfeller kunne det utgjøre en åndelig mangel.⁴⁹

En annen måte å bedre rettssikkerheten på i denne sammenheng kunne være å enten endre hvor mange som sitter i lagretten, f.eks. fra 10 til 12, eller heve kravet om antall stemmer som må til for en fellende kjennelse, slik at det skal mer til for at noen blir dømt.⁵⁰ Lekdommerutvalget mente at "...det sterkeste korrektivet vil nok i praksis ligge i lagrettens høye antall medlemmer".⁵¹ Den danske strafferettsjuristen Vestergaard har imidlertid påpekt at utenlandske studier tyder på at lagrettemedlemmers aktive deltagelse og beslutningsdynamikk forbedres med et mindre antall en 12 personer.⁵² Usikkerhet vedrørende styrken i de motstridende effekter gjør det vanskelig å si noe sikkert om hvorvidt et større antall lagrettemedlemmer vil gi ivareta rettssikkerheten bedre enn idag.

6.2.3 Representativitet i norsk lagrette i dag.

Lekdommerutvalget brakte på det rene at dagens lagrettemedlemmer er lite representative for befolkningen for øvrig. Av figuren nedenfor kan man utlede at det er 600% større sjanse for at et lagrettemedlem er medlem i et politisk parti enn resten av befolkningen, og at de ikke-vestlige minoritetene per i dag kun utgjør 12% av det man skulle forvente hvis utvalget var representativt.⁵³

⁴⁸ CCR, chapter 5, section 25.

⁴⁹ Ot.prp.nr 22 (2006-2007) s.

⁵⁰ Nygard påpeker dog at uriktige frifinnelser rammer samfunnet, jf. Nygard (2006) s. 246

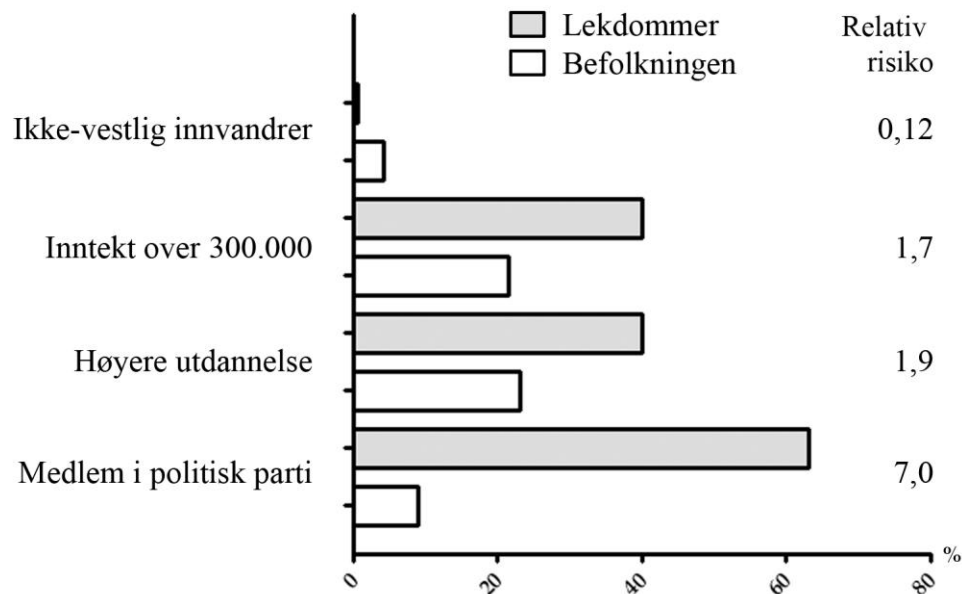
⁵¹ NOU 2002:11 s.71

⁵² Stridbeck (1999) s. 16

⁵³ Relativ risiko er sannsynlighetsratioen for at en hendelse/egenskap forekommer i en utvalgt gruppe kontra en kontrollgruppe. Følgelig vil en RR=2 angi at en egenskap forekommer dobbelt så hyppig den ene gruppen enn den andre, mens RR=1 angir ingen forskjell.

Hvor representantive er lekdommere?

Noen hovedpunkter fra NOU 2002:11

Tallene for lekdommere er hentet inn av rhKnoff AS på oppdrag fra Lekdommerutvalget, og sammenlignet med de nærmest korresponderende dataene fra Statistisk Sentralbyrå. For mer informasjon om utarbeidelsen av tallmaterialet henvises det til NOU 2002:11 vedlegg 2.

6.2.4 Representativitet i engelske juryer i dag

I ble det foretatt en stor undersøkelse av sammensetningen av juryer i England. I all hovedsak kan den oppsummeres med denne setningen:

“There is no mass avoidance of jury service among the British public, and juries are also not made up of people who are not important or clever enough to get out of jury service.”⁵⁴

Jeg vil likevel peke på noen konklusjoner fra undersøkelsen for å belyse hvor representative engelske juryer er. Studien avslørte at det ikke var underrepresentering av kvinner eller skjevheter i alder i ”poolen”. Det var heller ikke signifikant

⁵⁴ “The Diversity and Fairness in the Jury System”, s. ii.

underrepresentasjon av etniske minoriteter. Derimot var arbeidsløse og pensjonister underrepresentert. De med middels til høy inntekt var heller ikke underrepresentert, slik oppfatningen var før undersøkelsen ("the important and clever").⁵⁵ Resultatet av undersøkelsen viser at Engelske juryer for det meste er representative i forhold til befolkningen for øvrig, hvilket er et forventet funn ved randomisert utvelgelse av en representativ "pool".

7 Rett til fritak fra den konkrete sak

Etter at man er blitt trukket ut til å sitte i juryen eller lagretten kan man søke om fritak på ulike grunnlag. Fritak må skilles fra utelukkelse, som blir behandlet nedenfor. Reglene om fritak finner vi for Englands vedkommende i JA ss. 8 og 9. I Norge finner man regler om fritak fra den enkelte sak i domstolloven § 90.

7.1 Militæret og andre offentlige verv

Section 9 (2A) i JA gjelder for de som er sysselsatt på heltid i militæret. Det er imidlertid et vilkår at vedkommendes befal bekrefter at militæret blir skadelidende dersom den som er innkalt blir fraværende, jf. JA s.9 (2A)(a)). Andre offentlige verv er det ikke fritak for i England, og man må eventuelt søke om fritak på skjønnsmessig grunnlag. Dette er ikke lovfestet noe sted, men fremgår implisitt av reglene om fritak, da det ikke er noen regler som åpner for fritak pga. offentlige verv, men man kan som sagt tenke seg at det vil kunne falle under skjønnsmessig fritak. I Norge anses ikke offentlige verv for å gi gyldig fraværsgrunn med unntak av militærtjeneste og tjeneste for høyere rett, jf. § 90, andre ledd, siste punktum. Her ser vi en parallell til engelsk rett, der man ikke automatisk er unnskyldt som følge av militærtjeneste, men må få overordnet befal til å godtgjøre at vedkommendes fravær gjør militæret skadelidende. Det er således strengere vilkår for

⁵⁵ "Diversity and Fairness of The Jury System, s. i-iii under "Executive Summary"

fritak i England under militærtjeneste. Det er imidlertid tatt med ordet ”vanligvis” i domstollovens regel, slik at det kan tenkes tilfeller der offentlige verv likevel kan gi rett på fritak.

7.2 Skjønnsmessig fritak.

Det er også mulig å bli fritatt på skjønnsmessig grunnlag, jf. JA s.9(2). Her er vilkåret ”.....shows to the satisfaction of the appropriate officer⁵⁶ that there is **good reason** why he should be excused from attending.....” I Norge gjelder dl. § 90, første ledd, første setning, der det sies at den som har gyldig fravær ikke plikter å gjøre tjeneste som lagrettemedlem. Gyldig fravær defineres nærmere i andre ledd og omfatter ”sykdom eller andre hindringer som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å møte.” Det er en skjønnsmessig vurdering som ligger til grunn for avgjørelsen, der engelsk rett operer med begrepet ”good reason” som vilkår og norsk rett har ”.....andre hindringer som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å møte.” Graden av skjønn, sett i forhold til lovteksten synes høyere i England. Hva som omfattes av begrepet ”good reason” er nærmere beskrevet i ”The consolidated criminal practice direction” paras. IV.42.1 til IV. 42.3. (Se vedlegg nr 2) Her refereres det blant annet til at siden profesjonsfritakene nå er fjernet må dommeren være ekstra oppmerksom på at det kan være personer med stort samfunnsansvar som blir innkalt og som kan trenge fritak. Andre grunner som fremheves er inhabilitet, dersom dette blir åpenbart på et tidlig stadium, og at noen kan ha problemer med oppmøte dersom det er en sak som man antar vil vare ekstra lenge. Den tidligere omtalte studien om ”Diversity and Fairness in the Jury System”, viser at det i 2005 var 34% som ikke kunne delta av medisinske årsaker, 15% kunne ikke delta som følge av omsorg for barn og 12% hadde uoverkommelige arbeidsforpliktelser. Dette er alle unnskyldninger som faller inn under regelen i JA s. 9(2). Her må nevnes at JA s. 2(2), bestemmer at Lord Chancellor ved uttrekningen:

⁵⁶ Rettens administrasjonssjef.

”shall have regard to the convenience of the persons summoned and to their respective places of residence, and in particular to the desirability of selecting jurors within reasonable daily travelling distance of the place where they are to attend”.

I Ot.prp.nr. 22 (2006-2007) blir det fremhevet at lang reisevei og reisetid kan være grunner som utgjør gyldig forfall. Hvor lang tid der er igjen til hovedforhandlingen kan også ha noe å si for hvor streng man skal være ved avgjørelsen.⁵⁷ Når det gjelder sykdom nevnes dette spesielt i dl. § 90, andre ledd, og tilsvarende kan utledes fra JA s. 16 som nevner sykdom som en grunn til at jurymedlemmer blir avskjediget, (regelen handler egentlig om majoritetsstemmer ved voteringen.). Til tross for at det her refereres til JA s. 16, er det nok fremdeles JA s. 9(2) som hjemler rett til fritak ved sykdom.

7.3 Fritak når man allerede har sittet i jury/lagrette

Begge land har regler om fritak dersom man har tjenestegjort i jury eller lagrette tidligere. Reglene er relativt forskjellige, og forskjellene har på mange måter sin kilde i de to metodene for å trekke/velge ut jury/lagrettemedlemmer.

Hos oss kan man få fritak dersom man har tjenestegjort 15 dager eller mer i det samme året som den aktuelle saken skal opp, eller dersom man har tjenestegjort mer enn 60 dager i valgperioden (som er fire år⁵⁸), jf. dl. § 90 første ledd. I England gir JA s. 8 (1) (a) rett til fritak dersom man har tjenestegjort i løpet av de siste to år⁵⁹, og i s. 8 (1) (b) har man rett på fritak dersom man allerede har fått fritak i en periode som ikke er utløpt. I England har med andre ord valgt en toårsperiode som referanseramme ved fastsettelse av fritak, mens i Norge kombineres hvor mange dager man har sittet i lagrette over perioder på henholdsvis ett år (15 dager), og fire år (60 dager) i dl. § 90, første ledd. I praksis resulterer dette i at man som jurymedlem i England er prisgitt sakens lengde. Om man har sittet to eller 30

⁵⁷ Jf. Ot.prp.nr.22 (2006-2007) pkt. 10.8.2

⁵⁸ Jf. dl § 66, første ledd, siste punktum.

⁵⁹ Jf. JA s. 8(2)

dager i rettssak i løpet av de siste to år, spiller ingen rolle for om vilkårene etter JA s. 8 (1)(a) er oppfylt. Norge har en begrensning på antall dager, både innenfor hvert enkelt år, og innenfor hele valgperioden. Man risikerer altså ikke å måtte sitte veldig mye mer enn 60 dager i løpet av fire år som lagrettemedlem i Norge. Etter min vurdering er Norges system mer hensiktsmessig. Systemet sørger for at det ikke er tilfeldig hvor mye tid hver enkelt må bruke i rettssalen, og er på den måten mer rettferdig lagrettsmedlemmene imellom og forutberegnelig for den enkelte. Dette systemet er også mer dynamisk, slik at man kan få utnyttet hver enkelt utvalgsmedlem maksimalt. I England kan man i praksis få fritak dersom man har vært i retten kun en dag iløpet av de siste to år, og man kan også ende opp med å sitte lenge som jurymedlem i kompliserte saker⁶⁰, mens i Norge kan man ikke be om fritak før man har sittet 15 dager iløpet av samme år. Etter norske regler er det ikke nødvendigvis sakens lengde som avgjør hvor mye tid som brukes i rettsalen, slik det i praksis er i England idag. Det må i denne sammenheng likevel påpekes at i og med at England har et større utvalg personer å innkalle, så spiller det mindre rolle at de ikke tjenestegjør mer enn en dag iløpet av en toårsperiode, ettersom man bare kan trekke ut nye. Norge har jo kun ett utvalg å trekke fra, ikke en hel befolkning, og da må man ha med et krav om minimum tjenestetid før man kan bli fritatt, ellers kan man risikere den uholdbare situasjon at man går tom for lagrettemedlemmer.⁶¹ Slik ser man at metoden for å trekke eller velge jury/lagrettemedlemmer har betydning for hvilke hensyn man må ta ved utformingen av regler om fritak der den uttrukne allerede har sittet i jury eller lagrette.

Avgjørelser om fritak etter dl. § 90 kan påkjæres til overordnet domstol.⁶² Avgjørelser om fritak fra jurytjeneste i England kan også ankes, under forutsetning av at den innkalte leverer en skriftlig begrunnet klage til rettsbetjenten, jf. s. 9(3).⁶³

⁶⁰ Ifølge Practice Direction paras IV. 42.3 er det likevel fremhevet at lange saker kan utgjøre “good reason” etter JA s. 9(2)

⁶¹ Jf. dl § 64, andre ledd, som sier at lagmannsrettens leder skal fastsette antall utvalgsmedlemmer ut fra en forventning om behov.

⁶² dl § 90, femte ledd

⁶³ BCP, section D12.4

8 Utelukkelse

Noen ganger kan ikke de som innkalles tjenestegjøre likevel, og må utelukkes fra deltagelse i juryen/lagretten, på nærmere bestemte vilkår. Etter min mening er det fremstillingsmessig best å behandle alle utelukkelsesgrunner fortløpende for å få den nødvendige oversikt, uavhengig av når det i sakens gang er aktuelt å utelukke. I den forbindelse nevnes at selv om mange av utelukkelsesgrunnene blir oppdaget og behandlet før hovedforhandlingen, så er det selvsagt en del tilfeller hvor retten må avgjøre spørsmålet der og da. Når det gjelder punktene 8.4-8.7, vil dette likevel alltid behandles under hovedforhandling. (med unntak av norsk sikkerhetsskjerming.)

8.1 Manglende språkforståelse/handikap

Begge land har regler som gir retten anledning til å utelukke personer med manglende språkforståelse (engelsk eller norsk). Reglene om dette finner vi i dl. § 91 b), og JA s. 10. Norge har også som eksplisitt vilkår for å være valgbar til lagrette at man har tilstrekkelige norskkunnskaper, jf .§ 70, første ledd. Ettersom England velger tilfeldig fra stemmerettsregisteret, er det ingen tilsvarende forhåndsjekk av innkalte. Norge har altså valgt å ha regler både i forkant av valget av utvalgsmedlemmer, og etter trekning til den enkelte sak, for å sikre dette. England har også en regel som tillater å utelukke personer med fysisk handikap dersom det er tvil om vedkommende er istand til å tjenestegjøre jf. JA s. 9B. Vedkommende må da fremstilles for dommeren som avgjør spørsmålet jf. JA s. 9B(2), og han kan stille det aktuelle jurymedlemmet spørsmål for å bringe på det rene om vedkommende er skikket til å sitte som jurymedlem, jf. s. 2(5). Dersom man forsettelig eller uaktsomt gir gale opplysninger er det en summary forbrytelse, og man risikerer bot på opptil £ 1.000.⁶⁴ 20(5)(c)

I Norge har vi ingen regler som tillater dommeren til å spørre ut et uttrukket lagrettemedlem på denne måten. Vårt system er per i dag basert på at man velges til vervet, og det er lovens forutsetning at kravet skal være oppfylt ved valget. I og med at man har valgt å ta med kravet i dl. § 91 b), er det likevel lagt til rette for at vedkommende kan

⁶⁴ BCP, section D12.8

avskjediges på dette grunnlag. Det er dommeren som skal avgjøre utfallet, jf. dl. § 91, tredje ledd, og det er ikke anledning til å utelukke vedkommende uten først å undersøke vedkommendes norskkunnskaper.⁶⁵

Når det gjelder fysisk handikap har vi ingen regler som kan utelukke på det grunnlag, og i rettssikkerhetens navn burde vi kanskje hatt det, for de tilfeller der det er åpenbart at et lagrettedmedlem ikke kan fungere som forutsatt. Men partene har for så vidt mulighet til å bruke sin utskytningsrett, se pkt. 8.7.

8.2 Dommerens skjønnsmessige adgang til å avskjedige jurymedlemmer

Dommerens ansvar for å sikre en rettferdig rettergang, gir ham en mulighet til å avskjedige jurymedlemmer som ble trukket ut i loddtrekningen. Grunnlaget for avgjørelsen er ikke lovfestet, men domstolsskapt.

Lord Lane CJ fastslår i saken *Mansell* [1857] 8 E & B 54, hvordan dommerens skjønnsmessige adgang til å avskjedige jurymedlemmer skal utøves. Der et medlem er åpenbart inkompetent til å sitte i juryen, og ingen av partene bruker sin utskytningsrett, er det dommerens plikt å forhindre...

”scandal and perversion of justice which would arise from compelling or permitting such a jurymen to be sworn.”⁶⁶

Han gir eksempler på tilfeller der dette kan være aktuelt; der jurymedlemmet var fysisk eller psykisk syk, sinnsyk eller overstadig beruset, eller åndsfraværende på grunn av farlig sykdom hos en i familien.⁶⁷

⁶⁵ Bøhn, s. 232, pkt 6.

⁶⁶ Lord Campbell i dommen *Mansell* [1857] 8 E & B 54

⁶⁷ BCP, section 12.23

I Norge har vi ingen skjønnsregel på linje med dette, men dersom noen forstyrrer forhandlingene kan rettens leder vise vedkommende ut, jf. dl. § 133, tredje ledd. Det er imidlertid et vilkår at vedkommende er blitt tilrettevist først. Skulle det være aktuelt at rettens leder benytter seg av muligheten må det lagrettemedlemmet som ble vist ut antas å ikke kunne komme inn igjen i lagretten, ettersom han vil miste deler av forhandlingene som følge av fraværet. dl. § 133, første ledd bestemmer at "Rettens leder vaaker over, at forhandlingen foregaar med orden og værdighet". Det bør åpne for at dersom et lagrettemedlem oppfører seg i strid med dette, vil dommeren kunne ha en plikt til å utvise vedkommende. Her vil også kravet til en rettferdig rettergang i EMK art. 6, kunne sette krav til handling fra rettens side.⁶⁸ Det likevel ingen regel som fullstendig tilsvarer den engelske, og norsk rett har stort sett har dekket de praktiske spørsmål om avskjedigelse gjennom de andre reglene for utelukkelse, deriblant inhabilitet, og spesielt dl. § 108, der det kan foreligge andre særegne omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til et lagrettemedlems uhildethet.

Man kan si at i England, som har færre vilkår for å bli valgt til jury enn norsk lagrette, er det behov for regler om utelukkelse etter innkallelse, siden kravet om personlig egnethet mangler. Dette behovet er mindre i den norsk ordningen bygget på politisk utvelgelse, men ved en eventuell innføring av tilfeldig utvelgelse vil det være rimelig å gjøre en ny vurdering av behovet.

8.3 Siktet for straffbart forhold/On bail

Dl. § 91 c) bestemmer at de som er siktet for et straffbart forhold uten at siktelsen har ført til et forelegg er utelukket fra å delta i lagretten. England har en tilsvarende regel i JA schedule 1, part 2, s. 5, som sier at en person som er løslatt mot kausjon, "on bail", som et ledd i saksanlegg er diskvalifisert fra å sitte i juryen, jf. JA s.1 (1)(d). Sterk mistanke om at

⁶⁸ Jf. forsåvidt Bøhn, s. 404.

vedkommende har gjort seg skyldig i et straffbart forhold av en viss alvorlighet gir med andre ord grunnlag for utelukkelse i begge land.

8.4 Avskjedigelse av hele juryen

Criminal Justice Act 2003 s. 46 åpner for at dommeren i engelske jurysaker kan avskjedige hele juryen, dersom det er fare for at juryen har blitt forsøkt manipulert såkalt ”jury tampering”. Dommeren kan også avskjedige hele juryen der det foreligger ”evident necessity”. Dersom dommeren gjør dette blir ikke tiltalte frikjent, men blir prøvd på nytt av en ny jury.⁶⁹ Det er nærmer vilkår for dette, men jeg vil ikke gå nærmere inn på dette her. Norge har ingen slik regel, men dette kunne tenkes praktisk ettersom det også i Norge kan skje at noen forsøker å påvirke lagretten, e.g. i saker vedrørende alvorlig organisert kriminalitet. Skulle det komme frem forsøk på manipulasjon av lagrette, kan det likevel tenkes at en slik fjerning av hele lagretten ville være hjemlet i EMK art. 6 om retten til en rettferdig rettergang.

8.5 Inhabilitet/challenge for cause

Partene i saken kan komme med innsigelser mot enkelte jurymedlemmer, kalt ”challenge to the polls”, eller angripe juryen i sin helhet, kalt ”challenge to the array”.⁷⁰

Å angripe hele juryen er en etterlevning fra common-law⁷¹ som var mest praktisk på den tiden da uttrekningen av jurypaneler ikke ble foretatt at Lord Chancellor⁷², slik det er nå. Bakgrunnen for å kreve hele juryen byttet ut var at den som hadde foretatt utvelgelsen av panelet var forutinntatt, eller ”biased”, typisk ved at vedkommende hadde en spesiell

⁶⁹ BCP, section D12.38

⁷⁰ BCP, section D12.15

⁷¹ Stadfestet av kongen allerede i 1352, etter klagemål fra House of Commons. Jf. Levy (1999) s. 22.

⁷² Tilsvarende Justisdepartementet

interesse i sakens utfall. Man kunne også angripe juryen på bakgrunn av at den som foretok utvelgelsen hadde gjort feil i tjenesten. Dette er ikke lenger like aktuelt, ettersom utvelgelsen nå er sentralisert og digitalisert. Retten er likevel holdt i hevd og er lovfestet i JA, section 12 (6), jf. s.12 (1).

Partene i en norsk sak har ikke lovgrunnlag for angripe lagretten på denne måten, i hvert fall er det ingen lovregel om dette. Der det er grunn til å anta at den eller de som har trukket ut lagrettemedlemmene har vært inhabil har dl. § 110 en regel, som bestemmer at den som forestår trekning av bl.a. lagrettemedlemmer ikke kan stå i et forhold til saken som nevnt i dl. § 106 nr. 1 til 6. Denne regelen hjemler ikke utelukkelse av hele lagretten, men man kunne tenke seg at der problemet blir oppdaget i begynnelsen av saken kunne man trukket ut nye lagrettemedlemmer. Viser feilen seg senere kan den utgjøre en saksbehandlingsfeil, men den kommer bare i betraktning der den kan ha hatt innvirkning på dommens innhold, jf. strprl. § 343, første ledd. Alternativt kan man anføre at retten på denne måte ikke var lovlig besatt etter § 110 andre ledd pkt. 3), som bestemmer at feilen skal tillegges ubetinget virkning. Skulle en slik feil noen gang gjøre seg gjeldende må saken antakelig behandles på nytt med ny lagrette.

”Challenge for cause” gjør det også mulig å anfekte hvert enkelt jurymedlem jf. JA s. 12 (4). Absolutte grunner for anfektelse er om vilkårene for å tjenestegjøre som jurymedlem ikke er oppfylt, jf. JA s.1 og del 1 og 2 av schedule 1., og vil som regel bli tatt til følge. Dersom et jurymedlem mener at han ikke er kvalifisert, og ingen av partene anfekter dette, er vedkommende pliktig til selv gjøre dette , jf. JA s. 20 (5)(d).

Ifølge common-law kan man angripe et jurymedlem med begunnelse at vedkommende er forutinntatt, og at det vil gjøre ham ute av stand til å bidra til en rettferdig dom, jf. JA s. 12(4). Typiske tilfeller i denne kategorien er saker der et jurymedlem har utvist fiendtlighet overfor en av partene, har uttrykt et ønske om hvilket utfall saken skal få, er i slekt med en

av partene, eller har en annen forbindelse med en av partene som gjør det vanskelig for vedkommende å være objektiv i saken, typisk inhabilitet.⁷³

Dersom man ønsker å anfekte et jurymedlem må dette gjøres etter loddtrekningen, men før vedkommende avlegger ed, jf. JA s. 12(3). En anfektelse signaliseres ved at parten sier ”challenge” idet jurymedlemmet skal med å avlegge eden. JA s.12(1)(b) sier at”any challenge for cause shall be tried by the judge before whom [den tiltalte] is to be tried”. Selve saken stopper opp, og går ikke videre før retten har behandlet anfektelsen. Dette tilsvare norske regler, der inhabilitetsspørsmål skal avgjøres for hovedforhandling begynner, jf. dl § 115.

Den parten som kommer med anfektelsen har bevisbyrden for at den man ønsker fjernet er uskikket. Det er ikke praksis for å tillate utspørring av jurymedlemmet før det er fremlagt sterke beviser som indikerer at vedkommende er uskikket, følgelig kan derfor ikke bevise uskikkethet gjennom utspørring av vedkommende, selv om det har vært noen sjeldne unntak i praksis (*Kray*)⁷⁴. Beviskravet er således strengt, og kun de mest åpenbare anfektelser vil tas til følge. Dommeren vil deretter avgjøre om anfektelsen tas til følge, og dersom han gjør det vil medlemmet bli fjernet fra juryen og erstattet med et nytt jurymedlem fra den ”ventende jury”.⁷⁵

Det blir også nevnt andre inhabilitetsgrunner i Practice Directions under IV.42.2, hvor det står at ”Where a juror appears on a jury panel, it may be appropriate for a judge to excuse the juror from that particular case where the potential juror is personally concerned with the facts of the particular case or is closely connected with a prospective witness.” Her er det dommeren som tar initiativ og avgjør saken. Denne retten kunne også blitt behandlet under pkt. 7.5. om dommerens skjønnsmessige adgang til å ekskludere jurymedlemmer.

⁷³ BCP, section D12.17

⁷⁴ *Kray* [1969] 53 Cr App R 412

⁷⁵ Jf. BCP, sections D12.20 og D12.13

I Norge bestemmer dl. § 115 at før hovedforhandlingen begynner skal dommeren gjøre lagrettemedlemmene oppmerksom på at om noen er i tilfelle som nevnt i dl. §§ 106 eller 107, så kan de ikke gjøre tjeneste. Det samme gjelder dersom noen befinner seg den situasjon dl. § 108 beskriver.

Dl. § 106 handler om de tradisjonelle grunnene til inhabilitet; dersom man er part i saken på en eller flere måter, i slekt- eller svogerskap med noen som er part i saken, har/er gift eller forlovet med noen part, er fosterforeldre/barn med noen part, når man er eller har vært verge eller hjelpeverge for en av partene, inhabilitet ift. verv i styret til forskjellige juridiske subjekter, når man har handlet i saken for en av partene, eller har slektskap- eller svogersforhold til en som har handlet for en av partene i anledning saken, når man tidligere har vært borti saken som voldgiftsdommer, dommer eller lagrettemedlem, eller en som er i slekt eller svogerskap med en dommer som har hatt saken i lavere rett. Jeg går ikke nærmere inn på reglene i dl. § 106 da inhabilitetsreglene er kjent landskap for jurister.

Dl. § 107 regulerer det forhold at en dommer eller et lagrettemedlem ikke kan være sakkyndig eller vitne (hhv. første og andre ledd). I Norge har man også regelen i dl. § 108 som fastslår at ingen kan være lagrettemedlem om det foreligger andre særegne omstendigheter egnet til å svekke tilliten til hans uhildethet.

De to landene har markante forskjeller i systemet med hvordan man fjerner lagrette/jurymedlemmer som ikke er istand, i hvert fall formodentlig, til å delta uhildet. Det engelske systemet krever begrunnede anførsler, der man må føre bevis for at noen er partiske for å få dem fjernet. De har ikke på samme måte som Norge eksplisitte regler om når man antar en person er uhildet som i dl. §§ 106 og 107. Det er en fordel ved det norske systemet at reglene er tydelige og klare (kanskje bortsett fra dl. § 108), og de må antas relativt kjente i allmennheten grunnet bruk av tilsvarende regler i den offentlige saksbehandling for øvrig.

DL. § 108, som sier at en person ikke kan være dommer eller lagrettemedlem når særegne omstendigheter skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet foreligger, er kanskje den regelen som ligger tettest opp mot ”challenge for cause”. Her vil tolkningen ledes av rettspraksis, og det kan henvises Rt. 2006, s.1345, hvor lagrettens ordfører ble kjent inhabil som følge av hans verv som styreleder i et senter mot incest i en sak der en mann var anklaget for seksuelle overgrep mot sitt stebarn. DL. § 108 er en skjønnsregel, og brukes i de tilfeller der §§ 106 eller 107 ikke rammer situasjonen. Bøhn henviser til omfattende rettspraksis der spørsmålet er drøftet, og innholdet i regelen er således fastsatt i rettspraksis.⁷⁶ England har imidlertid denne type skjønsmessige vurderinger som sin normalordning, og det kan derfor være vanskelig for partene å vite noe om hva dommeren kommer til å avgjøre i spørsmålet. Hov fremhever at man ofte slipper diskusjon av habilitetsspørsmålet på grunn av klare regler i dl. §§ 106 og 107⁷⁷, hvilket England mangler, selv om de der har lang rettspraksis på hvilke grunner som omfattes.

”Challenge for cause” tilhører egentlig et gammelt utskytningsystem, med ”Challenge for cause”, ”Juror standing by”, og ”Peremptory challenge”. ”Juror standing by” referer til aktorats rett til ubegrunnet utskytning, og ”Peremptory challenge” var forsvarers rett til ubegrunnet utskytning. ”Peremptory challenge” ble fjernet i 1988⁷⁸, og aktorats rett til ”Juror standing by” er nå underlagt strenge regler jf. pkt 8.6 om sikkerhetsskjerming. Den eneste mulighet til å fjerne uønskede jurymedlemmer i England, bortsett fra formelle utelukkelsesregler, er ”Challenge for cause”. I Norge har jo partene sin utskytningsrett. Man kan konstatere at lovverket i England på området bærer preg av utvikling over lang tid og er uoversiktlig, slik at en opprydning og klargjøring i reglene neppe hadde vært å forakte.

⁷⁶ Bøhn, 2000, ss. 291-320

⁷⁷ Hov, Rettergang 1, s.136

⁷⁸ Hostettler s. 129

8.6 Sikkerhetsskjerming

I Norge kan man ikke være lagrettemedlem dersom det i en sak gis informasjon som er skjermingsverdig etter reglene i sikkerhetsloven og man ikke kan klareres og autoriseres for den aktuelle sikkerhetsgrad jf. dl. § 91, første ledd bokstav e). Ifølge dl. § 91, tredje ledd skal beslutningen tas av en dommer.

England har også regler om sikkerhetsklarering av jurymedlemmer, men fjerning av dem foregår ved aktoratets rett til ”Juror standing by”, jf. pkt. 8.5, så aktoratet bestemmer hvem som kan fjernes, ikke dommeren. Aktoratet trenger ikke å grunngi sin utskytning av det enkelte medlem.⁷⁹ Som tidligere drøftet, trekkes paneler direkte fra valgregisteret. Disse blir kalt ”Jurors in waiting”, og blir hele panelet uttømt som følge av ”challenge for cause”, jf. pkt. 8.5, eller andre utelukkelsesgrunner, fritak og forfall, må den som ble utskutt av aktoratet tilbake i juryen, med mindre aktoratet velger å grunngi sin utskytning.⁸⁰ Aktoratet kan likevel bare bruke retten i

- a) cases in which national security is involved and part of the evidence is likely to be heard in camera
- b) terrorist cases.

Reglene i pkt. 9 om AGs personlige tillatelse må være iaktatt. Punkt 6. beskriver nærmere bakgrunnen for sikkerhetssjekken⁸¹. Dersom en slik sikkerhetssjekk avslører at det kan være grunn til å utøve retten til ”Juror standing by” kan aktoratet gjøre det, jf. A-G Guidelines under ”Exercise by the crown of its right of stand-by”, pkt.5 a).

Det er forskjellige regler med tanke på vilkår for sikkerhetsklarering i de enkelte land, men prinsippet er det samme, personer uten sikkerhetsklarering får ikke delta i juryen/lagretten i disse sakene.

⁷⁹ BCP, section D12.21

⁸⁰ BCP, section D12.21

⁸¹ A-G Guidelines, jf. vedlegg nr. 5

Aktoratet har imidlertid også mulighet til å anvende ”Juror standing by” når man har foretatt en sjekk av strafferegisteret, og det har kommet opp saker på rullebladet som ikke diskvalifiserer etter reglene i JA s.1 sch.1 part2, (se vedlegg nr 1), men som kanskje gjør vedkommende uskikket til tjeneste.⁸² I så tilfellet kan politiet eller påtalemyndighetene overlate informasjonen til aktoratet som avgjør om de ønsker å benytte seg av sin utskytningsrett. Dette kan muligens sammenlignes med regelen i dl. § 70, første ledd om hvem som er personlig egnet. En tidligere straffedom som ikke hindrer deltagelse i lagretten etter reglene i dl. § 72 om straff, kan kanskje tenkes å gjøre det etter regelen om personlig egnethet.⁸³

8.7 Aktoratets og forsvarets rett til utskytning

I Norge får forsvaret og aktoratet lov til å skyte ut de overtallige lagrettemedlemmer etter strprl. § 356, første ledd, om det er flere enn 10 i normale saker eller flere enn 11 eller 12 i vidløftige saker, jf. strprl. § 355, andre ledd. Det er tiltalte som får skyte ut først, og deretter påtalemyndigheten, på omgang til det riktige antallet lagrettemedlemmer er nådd, jf. strprl. § 356, andre ledd. Ettersom utgangspunktet i normale saker er at 16 personer totalt skal innkalles, vil det være 6 personer som kan skytes ut, med mindre noen er inhabile eller blir avvist som følge av reglene i dl. §§ 90, 91 eller 108. Muligheten for å påvirke juryens sammensetning er derfor ikke ubetydelig, og partene trenger ikke grunngi sin utskytning. Dersom retten til utskytning ikke benyttes fullt ut, avgjøres det ved loddrekning hvem skal gå ut, jf. strprl. § 356, tredje ledd. Siste ledd bestemmer at utskytningen eller loddrekningen skal foregå på en slik måte at det så vidt mulig blir like mange kvinner og menn tilbake.

I England har de ikke utskytningrett på samme måte som hos oss, men reglene om ”Juror standing by” har en regel punkt som sier:

⁸² A-G Guidelines, Annex: Recommendations of the Association of Chief Police Officers, pkt. 4

⁸³ NOU 2002:11, s.45, høyre kolonne.

b) where a person is about to be sworn as a juror who is manifestly unsuitable and the defence agree that, accordingly, the exercise by the prosecution of the right to stand by would be appropriate.

Som eksempel på en som ville vært uskikket etter dette fremhever pkt. 4 en analfabet som skal dømme i en kompleks sak. Forsvaret må være enig i at det er grunnlag for eksklusjon. Hovedfunksjonen for denne retten er å unngå den klomsete veien ad ”Challenge for cause” når partene er enige om at et jurymedlem ikke bør tjenestegjøre.

I England er det ikke lenger noen regler som gir partene noen ubegrunnet rett til utskytning, og det er grunn til å sette spørsmålstegn ved denne retten i Norge. Utover tradisjon fremstår det etter min vurdering som vanskelig å finne argumenter for at partene skal kunne påvirke et randomisert utvalg i den ene eller andre retning uten grunnlag, selv om de engelske ”Challenge for cause” kan synes i overkant strenge.

8.8 Tilkalling av nye jury/lagrettemedlemmer

Det er imidlertid unntak fra hovedreglene om uttaking i begge land. Dl. § 93, andre ledd om tilkalling bestemmer at dersom det i løpet av to virkedager før rettsmøtet eller samme dag blir klart at antallet lagrettemedlemmer som møter og kan gjøre tjeneste i en sak er mindre enn tolv, eller når lagretten skal settes med flere enn ti lagrettemedlemmer, mindre enn fjorten, uten at lagrettelisten i sin helhet er ugyldig, kan retten tilkalle det nødvendige antallet lagrettemedlemmer fra utvalgene som kan møte på kort varsel. Etter fjerde ledd skal tilkallingen så langt mulig skje tilfeldig, og den tilkalte skal såvidt mulig være av samme kjønn som den som opprinnelig var trukket ut.⁸⁴ JA s. 6 (1) bestemmer at dersom det blir klart at juryen som skal prøve saken er, eller sannsynligvis vil bli, ufullkommen, kan retten tilkalle enhver som er i retten eller i nærheten uten skriftlig beskjed, til juryen er fullkommen. Igjen kan man konstatere at engelsk rett, i motsetning til norsk, ikke gir noen anvisning på kjønnsmessig sammensetning. I England er det derimot i nødstilfelle mulig å

⁸⁴ Jf. dl. § 64, første ledd om at det skal være to utvalg, ett for kvinner og ett for menn, for å sikre kjønnsbalanse i lagrettens sammensetning.

plukke folk fra gaten, mens man i Norge må ringe rundt etter nye lagrettemedlemmer fra utvalgslistene.⁸⁵ Dette illustrerer jurysystemets dype historiske røtter i England, hvor jurymedlemmene var menn fra nabolaget som kjente til de lokale forholdene på stedet.⁸⁶

9 Konstituering av juryen i den enkelte sak

9.1 Uttrekning og edsavleggelse i England

JA section 11 (1) lyder:

“The jury to try an issue before a court shall be selected by ballot in open court from the panel, or part of the panel, of jurors summoned to attend at the place and time in question.”

Det er rettssekretæren som foretar loddtrekningen. Selve panelet blir trukket ut av en datamaskin hos ”the Jury Central Summoning Bureau”⁸⁷, fra et ”catchment area” tilhørende den CC som saken går for.⁸⁸ Jurypanelet består av 13 personer eller mer og blir trukket ut til den enkelte sak.⁸⁹ Etter at tiltalte har erklært seg ikke skyldig blir en del av jurypanelet plassert bakerst i rettssalen (såkalte ”Jurors in waiting”).⁹⁰ Sekretæren blir overrakt identifikasjonskort tilhørende hver enkelt person i jurypanelet. Han velger deretter 12 personer tilfeldig, som blir bedt om å ta plass i juryboksen. Sekretæren opplyser den tiltalte om at vedkommende har rett til å komme med innsigelser overfor juryen (”challenge for

⁸⁵ Opplyst muntlig av veileder at det er slik Borgating lagmannsrett håndterer situasjonen.

⁸⁶ Hostettler, 2004, s 17.

⁸⁷ Criminal Justice System. <http://www.cjsonline.gov.uk/juror/summoning/index.html>

⁸⁸ ”Diversity and Fairness in the Jury System”, s. 192

⁸⁹ Ibid. s. 119.

⁹⁰ BCP, section D12.12.

cause” jf. Pkt. 8.5 ovenfor). Deretter blir hvert enkelt navn ropt opp nok en gang, med pause mellom hver slik at hver enkelt kan avlegge ed. Eden vn ropt opp nok en gang, med pause mellom hver slik at hver enkelt kan avlegge ed. Eden lyder:

”I swear by almighty God that I will faithfully try the defendendant(s) and give (a) true verdict(s) according to the evidence”⁹¹

9.2 Uttrekning og forsikring i Norge

I Norge foregår uttrekning til den enkelte sak etter reglene i dl. §§ 86-92, jfr § 85 første ledd. Dl. § 86, andre ledd bestemmer at lagrettsmedlemmer skal trekkes tilfeldig fra utvalget i den trekningskretsen hvor rettsmøtet skal holdes. Det er en dommer eller en av domstolenes tjenestemenn som foretar trekningen elektronisk, og det trekkes åtte personer fra hvert utvalg, i.e. åtte kvinner og åtte menn, jf. dl § 87, første ledd. Før forhandlingene begynner skal dommeren etter strprl. § 355, tredje ledd, bringe på det rene om noen er ugilde etter dl. § 115. Se mer om dette under pkt 8.5 om inhabilitet. Deretter foretas utskytning etter strprl. § 356, jf. pkt. 8.7.

Når det er gjort skal alle lagrettsmedlemmene avgi forsikring for retten, og det gjør de ved at rettens leder spør:

”Forsikrer du at du vil gi vel akt på alt som forhandles i retten og svare på de spørsmål som blir forelagt deg, slik som du vet sannest og rettest å være etter lovene og bevisene i saken?”

Hvert enkelt medlem skal deretter stående svare: ”Det forsikrer jeg”.⁹² Etter strprl. § 360, andre ledd skal alle tilhørere i rettsalen reise seg når forsikringen avgis. En liten forskjell mellom England og Norge, er at man som jurymedlem i England må avgi hele

⁹¹ BCP, section D12.12 jf. Practice direction, IV.42.3

⁹² Jf. strprl. § 360, 1. ledd

løftet jf. Practice Direction, IV.42.3, mens man i Norge slipper unna med å svare bekreftende på spørsmålet fra rettens leder.

9.3 Formaning fra rettens leder.

Etter utskytningen, men før forsikring avgis, bestemmer strprl. § 359 at:

”Rettens leder gjør lagrettens medlemmer kjent med gangen i rettsforhandlingene og lagrettens oppgaver og ansvar. Han skal særskilt foreholde lagrettens medlemmer at de inntil lagrettekjennelsen er endelig avgitt, ikke må ha samtale eller forbindelse med noen annen enn retten når det gjelder saken, og at de ikke uten tillatelse av rettens leder må forlate rådslagningsrommet etter at de har trukket seg tilbake for å svare på de spørsmål som er stilt.”

I England vil også dommeren forklare juryen i begynnelsen av forhandlingen at de ikke får snakke med noen utenfor juryen om saken, men de blir i tillegg instruert om ikke å på egenhånd innhente beviser eller opplysninger.⁹³ De får også pålegg om ikke å diskutere saken seg imellom når de ikke er fulltallige.⁹⁴ I England har de også hatt noen saker der det etter juryens kjennelse er kommet frem ting som ikke burde ha forekommet under juryens rådslagning. I disse tilfeller har Practice Direction IV 42.7-42.9 regler om at dommeren skal be jurymedlemmene gi beskjed om uregelmessigheter (se vedlegg nr. 2), da det er for sent å rette på dersom det kommer frem etter at saken er avsluttet. Her kan nok mange av de samme synspunktene som under pkt. 10.2 komme til anvendelse om at det kanskje hadde vært lurt å utarbeide forslag til hva formaningen etter strprl. § 359 skal inneholde.

⁹³ Frem til midten av det 15. århundre var det vanlig at jurymedlemmer eksempelvis besøkte vitner i deres hjem og foretok egne avhør. Jf. Levy (1999) s. 23.

⁹⁴ “Specimen Directions”, The Judicial Study Board. Dette er kun forslag til hva dommeren kan si til juryen i starten av en sak, men er like fullt en viktig kilde om hva engelske dommere instruerer juryer om.

9.4 Ordførervalg

Konstitueringen av lagretten avsluttes med at lagretten velger en ordfører. Dette reguleres av strprl. § 361, og skal avgjøres ved lukkede sedler. Dersom det er likt stemmetall mellom flere kandidater skal det avgjøres ved loddtrekning.

Jeg vil tro at den som velges til ordfører fort vil kunne bli en naturlig leder for lagretten, som vil kunne bidra til struktur i lagrettens arbeid gjennom saken dersom vedkommende velges ved konstituering. Forutsetningen er at vedkommende fungerer adekvat i rollen. Nygard fant at ”valget av ordfører ser ut til å være meget viktig”, tidvis med avgjørende innflytelse på utfallet, samtidig som valget unisont ble beskrevet som altfor tilfeldig⁹⁵. Ved konstituering ved medlemmene svært lite om hverandre. Noen steder er det slik at retten tar en pause etter forsikringen er avgitt⁹⁶, for å la lagrettemedlemmene bli bedre kjent før de skal velge ordfører. Nygard foreslår samme løsning.⁹⁷ Dersom det blir tilrettelagt på denne måten, må den norske regelen om når ordfører skal velges være å foretrekke, da det er min erfaring at en gruppe jobber bedre med en leder enn uten.

At ordføreren i engelske straffesaker ikke blir valgt før juryen trekker seg tilbake kan også tyde på at de to land har forskjellig syn på hva som er juryens/lagrettens oppgave, og at i England mener de at juryen skal forholde seg så passiv under bovedforhandlingen at behovet for en ordfører ikke er tilstede.

En ide for å bedre rettsikkerheten ved vår nåværende lagretteordning kunne være å opprette et eget utvalg for ordførere, som trekkes ut til de enkelte saker, hvis oppgave ville være å å lede og veilede juryen under rådslagningen. Dette kunne være personer med erfaring fra tidligere deltagelse i lagrette. Her er det naturlig å tenke spesielt på den eldre befolkning som innehar mange ressurser og livserfaring. Det kan tenkes at man kunne etterligne systemet med Justices of the Peace i England, der den lege dommer ikke trenger noen

⁹⁵ Nygard (2003) s. 292

⁹⁶ Slik de gjør i Borgating lagmannsrett, jf. opplysning gitt av veileder.

⁹⁷ Nygard, 2003, s. 294

formell utdannelse, men må gjennomføre et grunnleggende kurs om hvilke oppgaver vervet innebærer.⁹⁸ Resultatet av en slik ordning er trolig en bedring av rettssikkerheten, gjennom presumptivt flere materielt riktige avgjørelser. Dersom man hadde gått inn for å trekke lagrettemedlemmer direkte fra folkeregisteret⁹⁹, ville en slik ordning også kunne bøte på en del av ulempene ved tilfeldig uttrekning. Annsennitet vs utfordring av vanens makt

10 Dommerens oppsummering av saken overfor juryen/lagretten

Hovedforhandlingen avsluttes med at dommeren/rettens leder oppsummerer saken for juryen/lagretten. I Norge skal rettens leder gjennomgå i et kort foredrag bevisene i saken og forklare spørsmålene og de rettssetninger som skal legges til grunn, jf. strprl. § 368, andre ledd. I England består oppsummeringen av to deler, en oppsummering av bevisene fremlagt av partene, og en veiledning om loven.¹⁰⁰ Når det gjelder fakta i saken er det opp til juryen/lagretten å selvstendig bedømme disse, men når det gjelder tolkning av loven, er det dommerens syn som skal legges til grunn for juryens overveielser.¹⁰¹ Det er altså felles for begge land at det er fagdommerne som bestemmer det rettslige grunnlag som juryen/lagretten skal basere sin kjennelse på, mens juryen/lagretten skal vurdere bevisene.

10.1 Oppsummering om bevisene

Hov mener at den norske rettsbelæringen om bevisene i saken er utformet med engelske rett som modell,¹⁰² og rettsformannen skal gi uttrykk for hvilke faktiske forhold som er sannsynliggjort i så høy grad at de må kunne legges til grunn uten videre, og hvilke forhold

⁹⁸ BCP, section D2.22

⁹⁹ NOU, 2002:11, ss.86-87 der dette blir foreslått.

¹⁰⁰ BCP, section 16.11

¹⁰¹ BCP, section D16.11

¹⁰² Jo Hov, Rettergang I, sivil- og straffeprosess s.

det kan være tvil om. Dette gjelder i England også og er fastslått på denne måten av Lord Hailsham i saken *Lawrence* [1982] AC 510:

”But it (oppsummeringen) should also include a succinct but accurate summary of the issues of fact as to which a decision is required, a correct but concise summary of the evidence and arguments on both sides, and a correct statement of the inferences which the jury are entitled to draw from their particular conclusions about the primary facts.”

Foredraget skal være kort og rettsformannen bør konsentrere seg om de sentrale og tvilsomme omstendighetene.¹⁰³ Her er altså engelsk og norsk rett relativt sammenfallende, men BCP nevner spesielt at den engelske dommeren må oppsummere tiltaltes forsvar, eller ”put the defence before the jury”.¹⁰⁴ Et slikt krav om spesielt å presentere tiltaltes forsvar har vi ikke i Norge, og det virker ikke som det er behov for dette i praksis heller.¹⁰⁵ Det er likevel normalt at dommeren gjennomgår rettstilstanden i det som måtte være påberopt som frifinnelsesgrunnlag.

Dommeren/rettens formann kan, som tidligere nevnt, ved oppsummeringen gi sitt syn på bevisene. I Norge har Høyesterett behandlet noen ankesaker som drøfter problemstillingen. I utgangspunktet gjelder at det er opp til formannen selv å om han vil gjøre dette. Men i Rt. 1985 s. 764 blir det fastslått at: ”Men gir lagmannen hermed en uriktig eller misvisende redegjørelse for bevisene, eller foredraget får form av en uakseptabel påvirkning av lagretten, er dette en saksbehandlingsfeil.” og i Rt. 1977 s. 182 sies det at ”Det må være en forutsetning at det av lagmannens redegjørelse fremgår at hans bevisvurdering ikke er bindende for lagretten, og at lagretten skal la all fornuftig tvil komme tiltalte til gode.” Bjerke og Keiserud skriver likevel at ”Normalt vil det verken være nødvendig eller ønskelig at formannen gir direkte uttrykk for sitt syn på skyldspørsmålet”.¹⁰⁶

¹⁰³ Bjerke og Keiserud, s. 1167.

¹⁰⁴ BCP, section 16.20

¹⁰⁵ Jf. opplysninger gitt i e-post av veileder.

¹⁰⁶ Straffeprosessloven, Kommentartutgaven s. 1167.

Også i England er det opp til dommeren om han ønsker å formidle sitt syn på saken når det gjelder dens faktiske side, men det er uansett opp til juryen å fastslå hva som er sakens faktiske grunnlag, og den kan overse de delene av dommerens syn som ikke sammenfaller med juryens.¹⁰⁷ England har også begrensninger på dette området og i saken *Canny* [1945] 30 Cr App R 143, ble en fellende dom opphevet fordi dommeren gjentatte ganger fortalte juryen at forsvaret var absurd.¹⁰⁸ I saken *Berrada* [1989] 90 Cr App R 154 ble det fastslått at dommeren har en plikt til å oppsummere ”clearly, impartially and logically” og ikke gi seg hen til upassende sarkasme eller ekstravagante kommentarer.¹⁰⁹ Kritikken må ikke være slik at den ødelegger juryens mulighet til å effektivt prøve å skyldspørsmålet, eller påvirke lagretten på utilbørlig måte.

10.2 Oppsummering om forbrytelsen eller forbrytelsenes rettslige grunnlag

Rettsbelæringen skal ikke være noen fullstendig forelesning om alle straffbarhetsbetingelsene i norsk rett, men skal konsentrere seg om de juridiske spørsmål som er tvilsomme i det aktuelle tilfellet.¹¹⁰ Dette var også et klart prinsipp i engelsk rett fastslått i saken *Mowatt* [1968] 1 QB 421, hvor Diplock LJ fastslo at

”The function of a summing-up was not to give a jury a general dissertation on some aspects of the criminal law, but to isolate the issues for the jury’s consideration.”

Saken *McVey* [1988] Crim LR 127 medførte likevel at gjerningsbeskrivelsen bør gjentas og leses opp for juryen, fremfor en uformell fokusering på sakens springende punkt.¹¹¹

¹⁰⁷ BCP, section 16.11.

¹⁰⁸ BCP, section 16.20

¹⁰⁹ BCP, section 16.20

¹¹⁰ Bjerke og Keiserud s. 1168

¹¹¹ BCP, section 16.15

Dommeren skal informere juryen om at det er aktoratet som har bevisbyrden, og at tiltalte må finnes skyldig utenfor enhver rimelig tvil. Gjør han ikke dette er det sannsynlige resultat i England at dommen blir annullert.¹¹² Det samme kravet finner vi i norsk rett, jf. Rt. 1997 s. 1659 der førstvoterende uttalte om bevisbyrdereglene ”En omtale av denne er et standardelement i enhver rettsbelæring.....”. For det tilfelle at dette er blitt utelatt vil en anke kun tas til følge når feilen kan ha innvirket på dommens innhold, jf. strprl § 343, første ledd. Det er imidlertid en forutsetning at rettsbelæringen har blitt protokollert dersom man anker med feil i denne som begrunnelse, og det kan kreves etter strprl. § 368, fjerde ledd.

I England er den generelle regelen at dommeren i sin oppsummering ikke skal ta opp saker som ikke har vært oppe under hovedforhandlingen.¹¹³ Allikevel har dommeren et ansvar for å bringe på bane omstendigheter som taler i tiltaltes favør, men som forsvaret ikke har poengtert, såkalt ”alternative defences”. Det kan være taktiske grunner, eller ren forglemmelse som er årsaken. Den tiltalte fortjener likevel alltid å få saken best mulig opplyst, så dommeren har et ansvar, kalt ”the invisible burden”, for å bringe opplysningene til juryens bevissthet. Det må imidlertid være overbevisende bevismessig grunnlag for de uprosederte omstendighetene, for at dommeren er forpliktet å ta det opp i sin oppsummering overfor juryen.¹¹⁴ Det er likevel slik at dersom dommeren ønsker å forklare juryen om et helt nytt lovmessig grunnlag, bør han gi partene mulighet til å uttale seg, jf. saken *Ramzan* [1998] 2 Cr App R 328. Dersom saken krever det bør han også gi forsvaret rett til å fremlegge nye bevis, jf. *Powell* [2006] EWCA Crim 685.

I Norge har ikke dommeren rett til å omtale bevis som ikke har vært ført under hovedforhandling under sin oppsummering, rent bortsett fra såkale vitterlige kjensgjerninger.¹¹⁵ Det er likevel slik at retten kan, om det er nødvendig for sakens

¹¹² BCP, section D16.13

¹¹³ BCP, section 16.16

¹¹⁴ Jf. *Bonnick* [1978] 66 Cr App R 266, jf. Blackstones Criminal Practice, 2007. section. D16.17

¹¹⁵ Bjerke og Keiserud s. 1167.

opplysning innhente nye bevis, jf. strprl. § 294. Her er det også fastslått at retten skal på embets vegne våke over at saken blir fullstendig opplyst. Dette kan på mange måter sammenlignes med den engelske dommerens ”invisible burden”, med den viktige forskjell at i Norge kan det også innhentes bevis til skade for tiltalte,¹¹⁶ noe som ikke er tillatt i England. Hensynet til tilliten til domstolene og målet med å komme frem til materielt riktige avgjørelser peker i retning av at det bør være anledning til å innhente nye bevis selv om de er til tiltaltes ugunst, ikke minst siden strpl. § 38 krever at foreligger ”særlig grunn”.

Dommere i England har den senere tid begynt å bruke en standardtale under oppsummeringen. Dette ble godt mottatt av dommerne i Court of Appeal, og medførte at Judicial Studies Board med godkjennelse av Lord Chief Justice, har trykket et skriv kalt ”Specimen directions”, som foreslår standardformuleringer ved dommerens oppsummering på temaer som er stadig tilbakevendene. Det ble likevel understreket at disse kun er rådgivende, og de må tilpassess hver enkelt sak og omstendighetene i den konkrete sak.¹¹⁷ Eksempler på dette er forslag til tale om ”Functions of Judge and Jury”, ”Burden and Standard of Proof”, ”Fitness to Plead and Stand Trial”, ”Expert Evidence”, og mange, mange fler.¹¹⁸

Er dette noe som kunne vært aktuelt å innføre i Norge? Lars-Jonas Nygard intervjuet 33 tidligere lagrettemedlemmer, og til tross for at hans materiale ikke var stort, er det grunn til å trekke ut enkelte funn. Nygard skriver bl.a. at belæringen om lovforståelsen nok er relativt problematisk, og at den varierer sterkt i ord og eksempelbruk.¹¹⁹ Videre forteller han at rettsbelæringen er og må være den enkelte lagmanns ansvar, men en grunnleggende standardtekst ville iallefall ikke svekke lagmannens muligheter for riktig og hensiktsmessig

¹¹⁶ Jfr. Rt. 1985 s. 9 og Rt. 1987 s.266 jf Bjerke og Keiserud s. 1021, jfr forsåvidt også strprl. § 38, 1.ledd annet punktum.

¹¹⁷ Blackstones op. cit. Section D16.18.

¹¹⁸ Se. www.jsboard.co.uk, under, ”criminal law” – ”specimen directions”.

¹¹⁹ Nygard (2003) s.292

kommunikasjon med lagretten.¹²⁰ Det kunne derfor være en god ide å utforme noen veiledende standardtekster til bruk i lagrettesaker også i Norge. På den måten vil man sikre bedre enn idag at alt viktig blir fortalt, og gjøre det lettere for dommerene å vite hva som er forsvarlig standard på rettsbelæringen.

I England vil dommeren ved slutten av oppsummeringen be juryen velge en juryformann, som vil være deres talsperson og lese opp juryens dom etter rådslagningen. Endelig vil dommeren be juryen om å trekke seg tilbake for å drøfte saken. Dommeren bør alltid påpeke overfor juryen at de skal bestrebe seg på å komme med en enstemmig dom, men skulle det ikke skje er det ikke nødvendigvis slik at Court of Appeal, vil annullere dommen på det grunnlag.¹²¹ Både Practice Direction, IV.46.1 og ”Specimen Direction” fra Judicial Studies Board gjør det allikevel klart at dette bør skje.¹²² Som drøftet under punkt 9.4 skiller dette seg fra norsk rett, hvor ordføreren velges ved konstituering.

11 Juryens oppgave i den konkrete straffesak

Juryen/lagrettens oppgave er å avgjøre de faktiske omstendigheter i saken, og avgjøre skyldspørsmålet i henhold til dommerens rettsbelæring.

11.1 Tilbaketredelse av juryen for å diskutere skyldspørsmålet

Etter at dommeren/retten har oppsummert saken overfor juryen/lagretten, trekker den seg tilbake til juryrommet/rådslagningrommet for å drøfte saken.¹²³

¹²⁰ Nygard (2003) s.294

¹²¹ *Georgiou* [1969] 53 Cr App R 428.

¹²² BCP, section D16.21.

¹²³ Jf. strrppl. § 369

I England er det tre regler som griper inn i hverandre som gjelder i tidsrommet fra dommerens oppsummering til juryen returnerer med dom etter drøftelse i juryrommet. a) Juryen må hele denne tiden befinne seg i varetekten til en rettsbetjent med ansvar for juryen, ("the jury bailiff"), b) de må ikke separeres uten at det er helt nødvendig, og c) de må ikke forlate området rundt rettsalen uten godkjennelse av dommeren. Formålet med reglene er at ingen skal forstyrre juryen når de drøfter sin dom i saken.¹²⁴ JA har også en regel i section 13, som regulerer adgangen for juryen til å skilles ad, som drøftes under neste punkt.

I Norge fastslår strprl. § 359 at rettens leder særskilt skal foreholde lagrettens medlemmer at de inntil lagrettekjennelsen er endelig avgitt, ikke må ha samtale eller forbindelse med noen annen enn retten når det gjelder saken, og at de ikke uten tillatelse av rettens leder må forlate rådslagningsrommet etter at de har trukket seg tilbake for å svare på de spørsmål som er stilt. Lagretten i Norge er altså i stor grad underlagt de samme regler, og lagretten blir lukket inne på rådslagningsrommet til de kommer ut med sin kjennelse.¹²⁵

11.2 Forbud mot å forlate juryrommet, eller juryen.

JA s.13 gir juryen lov til å dele seg etter at de har trukket seg tilbake for rådslagning, men bare dersom dommeren har godkjent det. I saken *Neal* (1949) 2 KB 590, uttalte dommeren at det kunne være unntak fra dette kun i åpenbare nødstilfeller, og da med følge av rettsbetjenten. Konsekvensene av adskillelse fra resten av juryen avhenger av i hvilken grad reglene er brutt, men materiell uregelmssighet er et vilkår for at Court of Appeal lar anken føre frem, og kan sammenlignes med vår regel i strprl. § 343, der sakbehandlingsfeilen bare blir tillagt virkning, dersom den kan ha innvirket på dommens innhold. Heller ikke i Norge kan lagretten skilles ad under rådslagningen, med mindre rettens leder gir tillatelse, jf. § 359

¹²⁴ BCP, section D17.2

¹²⁵ Muntlig opplysning fra veileder.

11.3 Kommunikasjon mellom lagretten/juryen og dommeren/dommerne

11.3.1 Under hovedforhandling

I Norge er praksisen like varierende som det finnes lagdommere, men som oftest vil gjerne dommeren akseptere slike henvendelser, men på forskjellige måter. Noen aksepterer at de enkelte lagrettsmedlemmer spør muntlig, andre ønsker at all kommunikasjon skal gå gjennom nettopp ordføreren, mens atter andre ikke aksepterer muntlighet, men ønsker det skrevet ned på en lapp.¹²⁶ I England er det slik at alle spørsmål skal skrives ned på en lapp som gis til rettsbetjenten, som deretter leverer den til dommeren. Men får ikke lov å snakke uten tillatelse fra dommeren.¹²⁷ Men det er likevel slik at åpen dialog mellom dommeren og juryen ikke blir oppmuntret, og fremgangsmåten kan være svært uhåndterlig.¹²⁸ I Norge har vi regelen dl. § 123, første ledd om at ingen må ta ordet uten at dommeren har tillatt det.

11.3.2 Under rådslagningen

Strpl. § 370 andre ledd, sier at dersom lagretten trenger ytterligere klargjøring av spørsmålene, rettssetningene eller av den fremgangsmåte som skal følges eller at nye spørsmål må stilles eller forandres, vender den tilbake i rettssalen for at rettens leder kan foreta det som er påkrevd. Siste punktum bestemmer dog at rettens leder kan tilkalles til rådslagningsrommet for å veilede lagretten om dette. Det gjelder likevel ikke hvis det er noen av spørsmålene som skal endres, eller nye stilles, da skal alle partene få uttale seg.

1.) Juryen får lov å stille spørsmål til dommeren under deres rådslagning.

Vanligvis skrives spørsmålet ned på en lapp som gis til rettsbetjenten som

¹²⁶ Opplyst muntlig av veileder.

¹²⁷ Kevin Rose, tidligere jurymedlem i Crown Court.

¹²⁸ McConville, 2002, s.394

viderebringer denne til dommeren.¹²⁹ I dommen *Gorman* [1987] 1 WLR 545 kommer Lord Lane CJ med noen forslag¹³⁰ til hvordan slike spørsmål skal håndteres. Dersom spørsmålet dreier seg om noe helt urelatert til rettsaken, kan spørsmålet bli avklart uten å måtte fremlegge det for partene, og juryen trenger ikke komme tilbake fra juryrommet til rettsalen for å løse situasjonen.

- 2.) Dommeren bør alltid meddele i rettsaken foran alle parter, karakteren og innholdet i kommunikasjonen mellom dommer og juryen, og hvis dommeren anser det som konstruktivt, be om bistand fra partene.
- 3.) Dersom meddelelsen fra juryen til dommeren inneholder informasjon som ikke burde vært avslørt, i denne saken det nærmere angitte stemmetall blant jurymedlemmene, skal saken håndteres som normalt, bortsett fra at dommeren ikke skal viderebringe den uvedkommende informasjon til sakens parter.¹³¹

Bjerke og Keiserud skriver at regelen om at rettens leder kan komme tilbake til rådslagningsrommet bare kommer til anvendelse ved bagatellmessige spørsmål. Denne regelen samsvarer med den i pkt. 1) ovenfor, likevel slik at de kan vedkomme saken, så lenge de er bagatellmessige, og det må da bli opp til rettens leder å foreta den vurderingen. Der punkt b) bestemmer at den engelske dommer skal bli orientert om dommerens kommunikasjon med juryen, sier Bjerke og Keiserud at i Norge er det ikke noe i veien for aktor og forsvarer blir med inn på rådslagningsrommet, og at dette også anbefales.¹³² Dette er et konkret eksempel på hvordan det kontradiktoriske prinsipp gjør seg gjeldende.

¹²⁹ BCP, section D17.11

¹³⁰ I og med at dette er en retningsgivende dom i det engelske prejudikatsystem, må ikke ordet forslag forstås som frivillig i den norske betydningen av ordet, men som retningslinjer. Lord Lane CJ bygger sine forslag på sammenfatning av tidligere domspraksis i den omtalte dommen.

¹³¹ BCP, section D17.11

¹³² Bjerke, 1996, s. 895

11.4 Hemmelig drøftelse i juryrommet

Hva som foregår i juryrommet under rådslagningen er i England absolutt hemmelig. Det kan derfor heller ikke anføres som ankegrunn at det har forekommet uregelmessigheter under juryens tilbaketrekning.. Grensen går selvsagt der det forekommer uregelmessigheter blant juryen utenfor juryrommet, jf. saken *Young* [1995] QB 324, der anken førte frem som følge av at noen av jurymedlemmene brukte et ouijabrett for å konstatere tiltaltes skyld/uskyld på hotellet der de var innlosjert i forbindelse med rettsaken.¹³³

Respekten for at det som foregår under juryens rådslagning er hemmelig er lovfestet i Contempt of Court Act av 1981 (CCA), s. 8.¹³⁴ Den gjør det ulovlig for forsvaret, aktoratet og retten (dommeren), å avsløre, skaffe, publisere etc. informasjon om hva som foregikk i juryrommet. Det er kun etter godkjenning fra dommeren man kan sette i verk undersøkelse angående disse forhold, og det er nødvendig med godkjenning fra Court of Appeal.¹³⁵ Section 8 i Contempt of Court Act ble kritisert av Lord Justice Auld i CCR. Praksisen med å utelukke enhver form for undersøkelse av hva som skjer i juryrommet under rådslagningen kan, i visse saker, være i strid med EMK art.6. Auld mente regelen kunne være “capable of causing serious injustice.”¹³⁶ ,og foreslo en regelendring som ville medført at dommerne i Court of Appeal kunne sjekke juryens drøftelse i juryrommet nærmere. Forslaget ble ikke fulgt.

I Norge er det heller ikke lov for medlemmene av lagretten å tilkjenngi noe av det som foregår i rådslagningsrommet, jf. strpl. § 359, men det gjelder bare til ”inntil lagrettekjennelsen er endelig avgitt.”

At England har så strenge regler rundt dette kan begrunnes utifra ønsket om å beskytte en som er frikjent, der kjennelsen ikke har vært enstemmig. I slike tilfeller vil det åpenbart

¹³³ BCP, section D17.15

¹³⁴ Vedlegg nr. 4

¹³⁵ BCP, section D17.16

¹³⁶ CCR, chapter 5, section 98.

være skadelig for den frikjente om jurymedlemmer kan røpe hva de stemte. Ulempen er at hemmeligholdet også skjuler tilfeller av svikt som kan gi verdifulle innspill til den generelle debatten om lagrette/jury.¹³⁷

11.5 Avgivelse av kjennelse

Tidligere var juryordningen regulert av common-law alene, og kjennelsen måtte være enstemmig¹³⁸. Det ble i 1967 innført flere unntak, jf. JA s.17 (1) (a) og (b). Unntakene gir åpning for flertallsavgjørelse dersom enighet ikke nådd etter første rådslagning og rådslagningen har vart over 2 timer og 10 minutter.¹³⁹ Juryen sendes da igjen ut med instruksjon om å søke enstemmighet i ny rådslagning, men at retten vil kunne akseptere en majoritetsavgjørelse. En fast spørsmålsrekkefølge sørger for at stemmetallet i flertallsavgjørelser avsløres ved en skyldig-kjennelse, men ikke ved frikjennelse. Prosedyren er beskrevet i Practice Direction para. IV.46, som er vedlagt. Består juryen av 10 eller flere medlemmer, godtas flertall på 90% eller mer. En jury på 9 må være enstemmig, jf. JA s. 17 (1) (a) og (b) motsetningsvis. Oppnås hverken flertall eller enstemmighet, vil dommeren måtte avskjedige, og det blir opp til aktoratet hvorvidt de ønsker en ny rettssak.¹⁴⁰

I Norge kreves det at sju av ti lagrettemedlemmer stemmer for fellelse, jf. strpl. § 372, første ledd. Dette tilsvarende 70 % og er ganske mye lavere enn i England. Andre ledd bestemmer at stemmetallet ikke i noe tilfelle må opplyses nærmere, i motsetning til i

¹³⁷ Eksempelvis gikk juryformannen i Orderudsaken ut i media i etterkant av saken. En utilsiktet følge var at det fremkom at det forelå misforståelser under rådslagningen av en slik karakter at lagmannen burde vært tilkalt for å utdype rettsbelæringen. Tilfellet bidro til debatt i Advokatforeningen, jf. Aschehoug (2002) s. 5-7.

¹³⁸ Kravet om enstemmighet ble etablert senest i 1367. Muligens er det en etterlevning av et tidligere rettssystem med ritualisert edsavleggelse fra et spesifisert antall karaktervitner. Om et vitne ikke fulgte riktig formular eller prosedyre, ”sprakk” eden. Analogisk ”sprakk” også kjennelsen hvis ikke enighet ble nådd. Jf. Levy (1999) s. 26.

¹³⁹ Tidspunktet er hentet fra Practice Direction, og er veiledende. Rettspraksis viser allikevel at den tillegges betydelig vekt av Court of Appeal.

¹⁴⁰ McConville, 2002, s. 396.

England. Spørsmålet om hvor stor stemmeovervekt som tilfredstiller ”utenfor enhver rimelig tvil” er i stor grad et verdispørsmål, som det blir for vidtrekkende å diskutere i denne oppgaven.

11.6 Tilsidesettelse av juryens/lagrettens dom

Hovedregelen i engelsk rett er at dommeren må akseptere juryens dom uansett hvor mye han misliker den¹⁴¹. Det er likevel tre kategorier av saker, hvor dommeren har mulighet for å nekte å godkjenne dommen:

- a) Juryens kjennelse kan ikke lovlig gis i henhold til tiltalen. Et eksempel vil være en skyldig-kjennelse av en mindre forbrytelse (enn den tiltalt) når en slik kjennelse, i sakens omstendigheter, ikke faller inn under noen av de lovene/reglene som tillater en jury å dømme tiltalte for noe annet enn det tiltalten går ut på.
- b) Den opprinnelige kjennelsen var tvetydig. Her må dommeren stille juryen de nødvendige spørsmål for å avklare tvetydigheten, og kan, hvis nødvendig, gi en tilleggsbelæring om loven før en endelig kjennelse blir gitt. Dersom dommeren på basis av en skyldig-kjennelse som fremdeles er tvetydig, idømmer straff, vil både kjennelsen og straffen bli opphevet. Dersom juryen ikke kan gi en kjennelse som ikke er tvetydig, vil juryen måtte bli avskjediget og saken må gjenopptas med ny jury.
- c) Kjennelsen er inkonsekvent. Dersom de(n) enkelte kjennelse(ne) i henhold til flere punkter i tiltalen og i forhold til flere tiltalte – sett i forhold til bevisene som er fremlagt – er inkonsekvente i forhold til hverandre, kan dommeren be juryen om å revurdere sin avgjørelse. Han bør likevel godta dommen dersom bevisene, dog usannsynlig, kan tolkes på en slik måte at kjennelsene likevel ikke fremstår som inkonsekvente.¹⁴²

¹⁴¹ Dette kan ha sammenheng med juryens betydning som vern mot politisk forfølgelse i engelsk historie, eksempelvis *Throckmorton* [1554] og *Mead* [1669] som begge omtales i Levy (1999) hhv. s. 48 og s. 60

¹⁴² BCP, section D17.25

Unntakene er resultat av domspraksis, og reglene kan sammenlignes med reglene i strprl. § 374, som regulerer forhold der juryen avsier kjennelse som ikke er fremkommet på lovlig måte, er uklar, ufullstendig eller selvmotsigende. Her er det også bestemt, som i pkt. b) ovenfor, at retten kan pålegge lagretten om å trekke seg tilbake til ny rådslagning og og stemmegivning for så å avgi ny kjennelse. Det fremgår av strprl. § 374, andre ledd, annet punktum at retten ikke er bundet av den tidligere kjennelse. Dersom lagretten ikke etter dette endrer sin kjennelse, og retten fremdeles mener den er i strid med § 374, første ledd, må antakelig retten utsette saken til senere behandling med ny lagrette.¹⁴³ Her er det altså noenlunde sammenfallende regler.

Men norsk rett går mye lenger enn engelsk rett i å tillate retten å sette til side lagrettens kjennelse. Den kan sette til side en frifinnelse dersom den finner det utvilsomt at tiltalte er skyldig, jf. strprl. § 376a, første ledd. Det krever dog enstemmighet blant de juridiske dommere. Tilsvarende regel finner man ikke i England, og bakgrunnen for at den ble innført i Norge er Arnulf Øverland saken, der forfatteren ble tiltalt for blasfemi etter å ha fremført foredraget "Kristendommen - den tiende landeplage" offentlig. Han ble frikjent til tross for at det var åpenbart at han hadde gjort seg skyldig etter loven. Det var siste gang noen er blitt tiltalt for blasfemi i Norge¹⁴⁴

Norsk rett kan også tilsidesette en kjennelse som går ut på at tiltalte er skyldig, jf. Strpl. § 376c, dersom den finner at det ikke er ført tilstrekkelig bevis for hans skyld. Både beslutning om tilsidesettelse av skyldig kjennelse og ikke-skyldig kjennelse tas av retten uten at partene har adgang til å uttale seg, jf Strpl. § 367a, jf § 376c, siste punktum. Det bør nevnes at det tilsidesettelse av ikke-skyldig kjennelser som forekommer oftest.¹⁴⁵

¹⁴³ Bjerke og Keiserud s. 1177, pkt. 6.

¹⁴⁴ Smith, 2002, s. 34

¹⁴⁵ Jf. muntlig opplysning av veileder.

Tilsidesettelsen av NOKAS-tiltalte Thendrups frikjennelse tyder på at retten ikke er ukontroversiell i samfunnet for øvrig.¹⁴⁶

Engelsk rett har dog en regel som nesten tilsvarer vår strprl § 376c: Etter at aktoratet har gjennomført avslutningsprosedyren, kan forsvaret “submit that there is no case to answer.” Det betyr at forsvaret påstår at aktoratet ikke har fremlagt noen beviser som kan resultere i en fellende kjennelse. Dersom dommeren er enig vil han instruere juryen om å frikjenne tiltalte.¹⁴⁷ Det er utarbeidet regler gjennom rettspraksis for hvordan man skal vurdere en slik påstand som oppsummeres i BCP section D14.35:

“If there is some evidence which – taken at face value – establishes each essential element [av gjerningsbeskrivelsen], then the case should normally be left to the jury. The judge does, however, have a residual duty to consider whether the evidence is inherently weak or tenuous. If it so weak that no reasonable jury properly directed could convict on it, then a submission should be upheld. Weakness may arise from the sheer improbability of what the witness is saying, from internal inconsistencies in the evidence or from its being of a type which the accumulated experience of the courts has shown to be of doubtful value.”¹⁴⁸

Det eksisterer med andre ord en sikkerhetsventil i systemet, der dommeren kan instruere frikjennelse om han mener bevisene er så svake at en skyldig kjennelse vil være ”unsafe”.¹⁴⁹ Det er viktig å merke seg at forsvaret bare kan fremsette påstanden ”no case to answer” før juryen trekker seg tilbake, og ikke etter. Engelsk rett åpner ikke for tilsidesettelse av frikjennelse. I Norge kan ikke dommeren frifinne tiltalte, men saken henvises til ny behandling.

¹⁴⁶ Jf. ledere i Aftenposten (2007), Adresseavisa (2007), Bergens Tidende (2007), Rønning/Dagbladet (2007) og Stavanger Aftenblad (2007).

¹⁴⁷ BCP, section D14.32

¹⁴⁸ BCP, section D14.34

¹⁴⁹ BCP, section D14.34

I England kan man gjenoppta saken, men da må det være fremkommet nye beviser som er pålitelige, sterke og som gjør det høyt sannsynlig at tiltalte er skyldig, jf. Criminal Justice act s.78. Vilåårene for gjenopptagelse i Norge finner vi i straffeprosessloven §§ 390-393, og vi har tilsvarende regel i § 393 (2). Kan dette være et alternativ til å tilsidesette frikjennelser slik det gjøres idag? Da blir situasjonen slik at dersom tiltalte blir frikjent av lagretten, må det fremkomme nye beviser eller opplysninger, (eller tilståelse), jf. Strpl. § 393, pkt. 2 for at saken kan bli gjenopptatt.

11.7 Straffeutmåling

Straffeutmålingen i Norge foretas med fire av medlemmene fra den opprinnelige lagretten, jfr. strprl. § 376e. Valget av hvem som skal være med på straffeutmålingen skjer ved loddtrekning, og igjen møter vi likestillingsregelen om at den skal foretas på en måte som sikrer kjønnsbalanse. Ordføreren er alltid med på straffeutmåling sammen med tre andre som blir trukket ut. I England er idømming av straff helt opp til dommeren, og juryen har ingen mulighet til å påvirke hans avgjørelse.

Når det gjelder deltagelse av lagrettemedlemmene i straffespørsmålet har det vært delte meninger om dette, og som argument imot anføres at lagrettemedlemmene ikke vet hvilket straffenivå som er vanlig for de ulike forbrytelsene, og at det kan tenkes at en som stemte for ikke-skyldig kjennelse må være med å idømme straff.

I England er det opp til dommeren å idømme straff etter at juryen har avgitt kjennelsen, og der juryen har hatt to alternative culpavurderinger som begge kan resultere i skyldigkjennelse, er det dommerens oppgave å avgjøre skyldgrad hos domfelte i forhold til straffeutmåling. Det er ikke akseptert praksis å spørre juryen om hvilket grunnlag de fant tiltalte skyldig på.¹⁵⁰ Dersom juryen spør om det er mulig å anbefale mildhet ved straffeutmålingen, har Court of Criminal Appeal fremholdt at dommeren må anwise juryen

¹⁵⁰ BCP, section 17.26

til å prøve saken etter bevisene fremlagt i henhold til deres avlagte ed, og overlate straffeutmåling til dommeren.¹⁵¹

Det er unntak der juryen har to alternativer, ”manslaughter” eller ”murder”, men heller ikke da er juryen forpliktet å svare på spørsmål fra dommeren. I så tilfelle må dommeren avgjøre på bakgrunn av det som er kommet frem under bevisføringen.¹⁵²

Dersom det kan være flere alternative måter en forbrytelse er begått på blir spørsmålene til lagretten formet slik at lagretten kan velge mellom flere alternativer. Det fremkommer da ikke hvilket grunnlag lagretten har basert seg på, og i den grad dette har betydning for straffeutmålingen er det opp til de juridiske dommere og den delen av lagretten som skal være med på straffeutmålingen å vurdere grunnlaget.¹⁵³ Her er det med andre ord ganske lik praksis.

At juryen i England ikke har noe befatning med straffeutmålingen å gjøre førte tidligere til utstakt bruk av ”jury nullification”, hvor juryen frikjente til tross for at tiltalte var skyldig. Dette var i store deler et resultat av strenge straffer, deriblant dødsstraff, og juryen ville ikke dømme i frykt for hva dommeren kunne idømme av straff. Som følge av dette ble dødsstraffen for mange forbrytelser opphevet av Lord John Russel i 1838.¹⁵⁴

12 Oppsummering

Dette avsnittet gir en kort oppsummering av de viktigste forskjellene mellom det norske og engelske rettssystem.

¹⁵¹ Sahota [1979] Crim LR 678 og Langham [1996] Crim LR 430, hvor dommeren i begge sakene hadde latt juryen komme med en anmerkning i forhold til ders syn på straffeutmåling.

¹⁵² BCP, section D17.27

¹⁵³ Andenæs 2000, s. 48

¹⁵⁴ Hostettler (2004), s.146

I oppgaven har jeg pekt på at det i England er et tilnærmet rendyrket representativitetsprinsipp som gjelder ved uttrekningen av jurymedlemmer, i Norge gjelder en blanding mellom dette og kvalifikasjon. Norge har i både domstoloven og straffeprosessloven regler gjennom hele rettsprosessen som skal sikre lik deltagelse av kjønnene, mens dette i England var dette ikke nødvendig, da den tilfeldige uttrekningen naturlig førte til en lik fordeling mellom mann og kvinne. I England har dessuten tiltalte valget mellom behandling i CC og MC, avhengig av alvorlighet, og hvorvidt dommeren i MC aksepterer jurisdiksjon. Utskytningsretten i de to land skiller seg veldig fra hverandre, da England ikke lenger har noen rett til ubegrunnet utskytning på samme måte som i Norge. Det er også forskjell på hvor mange som må være enig i en fellende kjennelse før den blir akseptert av retten, og om man opplyser om stemmetall. I England deltar heller ikke noen av jurymedlemmene i straffeutmåling som i Norge, og det som har foregått i juryrommet under deres rådslagning er hemmelig for all tid. I Norge har retten også lov til å tilsidesette lagrettens kjennelse, men det har man ikke anledning til i England, dog er det videre praksis for gjenopptagelse.

13 Litteraturliste

Andenæs, Johannes. *Norsk straffeprosess*, 3.utg., Oslo 2000.

Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud, *Straffeprosessloven Kommentartutgave*, bind 2, 3.utg, Universitetsforlaget 2001.

Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud, *Straffeprosessloven Kommentartutgave*, bind 2, 2.utg., Oslo 1996

Blackstones Criminal Practice, Editor-in-chief: Peter Murphy, Oxford Unvierity Press 2006

McConville Mike og Geoofrey Wilson, *The Handbook of The Criminal Justice Process*, Oxfor Univerity Press 2002

Bøhn, Anders, *Domstoloven. Kommentartutgave*, Oslo, 2000.

Levy, W. Leonard, *Origins of Trial by Jury*, The Palladium of Justice, Chicago, 1999

Martin, Jaqueline, *The English Legal System*, 2 utg, 2005
Hostettler, John, *The Criminal Jury Old and New*, Waterside Press, 2004
Hov, Jo, *Rettergang I, Sivil- og straffeprosess*, Papinian, 1999
Hov, Jo, *Rettergang II, Straffeprosess*, Papinian 1999.
Skirbekk, Gunnar og Nils Gilje, *Filosofihistorie*, 7.utg. Oslo, 2000
Smart, Ursula, *Criminal Justice*, Sage Publications Ltd, 2006
Thomas, Cheryl and Nigel Balmer, “*Diversity and Fairness in the Jury System*”, Ministry of Justice Research Series 2/07, London, June 2007 (hentet fra www.justice.gov.uk)

Nettdokumenter:

Politiets Sikkerhetstjeneste http://www.pst.politiet.no/PST/Templates/Article____110.aspx
Police Special Branch <http://www.strathclyde.police.uk/index.asp?locID=858&docID=-1>
Criminal Justice System <http://www.cjsonline.gov.uk/juror/summoning/index.html>
“The Consolidated Criminal Practice Direction”:
http://www.justice.gov.uk/criminal/procrules_fin/contents/practice_direction/pd_consolidated.htm
<http://www.justice.gov.uk/docs/JuriesReport2-07-webVersion.pdf>

Lover i Norge:

1915 Domstolloven av 13. august 1915 nr 5
1981 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22.mai 1981 nr 25.

Lover i England:

The Juries Act 1974
The Contempt of Court Act 1981
The Representation of The Peoples Act 2000
The Magistrates Court Act 1980

Rettspraksis England:

McCalla [1986] Crim LR 335

Abdroikov [2005] 1 WLR 3538

Mansell [1857] 8 E & B 54

Kray [1969] 53 Cr App R 412

Lawrence [1982] AC 510:

Canny [1945] 30 Cr App R 143

Berrada [1989] 90 Cr App R 154

Mowatt [1968] 1 QB 421

McVey [1988] Crim LR 127

Ramzan [1998] 2 Cr App R 328

Powell [2006] EWCA Crim 685

Rettspraksis fra Norge:

Rt. 2006, s.1345 (fra Lovdata)

Rt. 1950 s. 322

Rt. 1985 s. 764

Rt. 1977 s. 182

Rt. 1997 s. 1659

Forarbeider og rapporter:

NOU 2002:11 Dømmes av likemenn.

Ot.prp.nr. 22 (2006-2007) Om lov om endringer i domstolloven mv. (valg og uttaking av lekdommere)

NOU 1992:11 To-instansbehandling, anke og juryordning i straffesaker.

Innstilling om Rettergangsmåten i Straffesaker, Straffeprosesslovkomiteen, 1969.

Riksadvokatens utredningsgrupper. *En undersøkelse av kvaliteten på påtalevedtak i voldtektssaker som har endt med frifinnelse m.v.* Rapport (1/2007).

Den norske advokatforening/TNS Gallup. *Advokatforeningens spørreundersøkelse om straff og straffgjennomføring*. August 2007.

Fagartikler:

Garde, Peter og Strandbakken, Asbjørn. *Juryen: Avskaffe, reformere eller begrense bruken av den?* I: Lov og rett (01/2001).

Nygard, Lars-Johan. *Juryordningen – erfaringer fra en intervjuundersøkelse*. I: Lov og Rett (04-05/2003).

Nygard, Lars-Johan. *Ytring*. I: Tidsskrift for strafferett (04/2006).

Olaussen, Leif Petter. *Er juryordningen betryggende nok?*. I: Lov og rett (07/1998).

Smith, Ulla, *Blasfemi, Ytringsfrihet og religionsfrihet* I: Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter, (2002) nr. 01, ss.33-45.

Strindbeck, Ulf. *Lagretteordningen i andre land. Diskuterer man samme problemstillinger der?* I: Den norske advokatforenings temahefte nr. 68: Juryordningen (1999).

Avisartikler:

Leder, *Juryordningens berettigelse*. I: Adresseavisen, 16. februar 2007.

Leder, *Ukløkt*. I: Aftenposten, 20. januar 2007.

Leder, *Bondevett står for fall*. I: Aftenposten, 26. januar 2007.

Leder, *Juryen og juristene*. I: Bergens Tidende, 25. januar 2007.

Leder, *Knallhard kritikk mot juryformann*. I: Bergens Tidende 5. juni 2006.

Leder, *Dødsstøt mot juryordningen*. I: Dagsavisen, 5. juni 2006.

Leder, *Juryordningen bør beholdes*. Stavanger Aftenblad, 26. januar 2007.

Aschehoug, Marit. *Advokatforeningens formann: - Utspillet undergraver tilliten til juryen*. I: Advokatbladet (06/2002)

Aschehoug, Marit. *Hadde ikke skjedd i en stor meddomsrett*. I: Advokatbladet (06/2002)

Personlige meddelelser:

Rose, Jackie. Facebook.(mai 2008)

Lie, Nils Erik, Førstelagmann i Borgating lagmannsrett, e-post og muntlig,

Rose, Kevin, muntlig 23 april

Vedlegg 1

The Juries Act 1974

Juries Act 1974

1974 CHAPTER 23

Sweet & Maxwell Ltd.

UK Statutes Crown Copyright. Reproduced by permission of the Controller of Her Majesty's Stationery Office.

An Act to consolidate certain enactments relating to juries, jurors and jury service with corrections and improvements made under the Consolidation of Enactments (Procedure) Act 1949.

[9th July 1974]

[1 Qualification for jury service

(1) Subject to the provisions of this Act, every person shall be qualified to serve as a juror in the Crown Court, the High Court and county courts and be liable accordingly to attend for jury service when summoned under this Act if—

- (a) he is for the time being registered as a parliamentary or local government elector and is not less than eighteen nor more than seventy years of age;
- (b) he has been ordinarily resident in the United Kingdom, the Channel Islands or the Isle of Man for any period of at least five years since attaining the age of thirteen;
- (c) he is not a mentally disordered person; and
- (d) he is not disqualified for jury service.

(2) In subsection (1) above “mentally disordered person” means any person listed in Part 1 of Schedule 1 to this Act.

(3) The persons who are disqualified for jury service are those listed in Part 2 of that Schedule.¹

2.— Summoning.

(1) Subject to the provisions of this Act, the Lord Chancellor shall be responsible for the summoning of jurors to attend for service in the Crown Court, the High Court and county courts and for determining the occasions on which they are to attend when so summoned, and the number to be summoned.

(2) In making arrangements to discharge his duty under subsection (1) above the Lord Chancellor shall have regard to the convenience of the persons summoned and to their respective places of residence, and in particular to the desirability of selecting jurors within reasonable daily travelling distance of the place where they are to attend.

(3) Subject to subsection (2) above, there shall be no restriction on the places in England and Wales at which a person may be required to attend or serve on a jury under this Act.

(4) Subject to the provisions of this Act, jurors shall be so summoned by notice in writing sent by post, or delivered by hand.

¹ substituted by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 2

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

For the purposes of section 7 of the Interpretation Act 1978 (presumption as to receipt of letter

properly addressed and sent by post) the notice shall be regarded as properly addressed if the address is that shown in the electoral register, and a notice so addressed, and delivered by hand to that address, shall be deemed to have been delivered personally to the person to whom it is addressed unless the contrary is proved.

(5) A written summons sent or delivered to any person under subsection (4) above shall be accompanied by a notice informing him—

(a) of the effect of [sections 1, 10 and 20(5)]² of this Act; and

(b) that he may make representations to the appropriate officer with a view to obtaining the withdrawal of the summons, if for any reason he is not qualified for jury service, or wishes or is entitled to be excused; and where a person is summoned under subsection (4) above or under section 6 of this Act, the appropriate officer may at any time put or cause to be put to him such questions as the officer thinks fit in order to establish whether or not the person is qualified for jury service.

(6) A certificate signed by the appropriate officer and stating that a written summons under this Act, properly addressed and prepaid, was posted by him shall be admissible as evidence in any proceedings, and shall be so admissible without proof of his signature or official character.

3.— Electoral register as basis of jury selection.

(1) Every electoral registration officer under the Representation of the People Act 1983 shall as soon as practicable after the publication of any register of electors for his area deliver to such officer as the Lord Chancellor may designate such number of copies of the register as the designated officer may require for the purpose of summoning jurors, and on each copy there shall be indicated those persons on the register whom the registration officer has ascertained to be, or to have been on a date also indicated on the copy, less than eighteen or more than seventy years of age.

[(1A) If a register to be delivered under subsection (1) above includes any anonymous entries (within the meaning of that Act of 1983) the registration officer must, at the same time as he delivers the register, also deliver to the designated officer any record prepared in pursuance of provision made as mentioned in paragraph 8A of Schedule 2 to that Act which relates to such anonymous entries.]³

(2) The reference in subsection (1) above to a register of electors does not include a ward list within the meaning of section 4(1) of the City of London (Various Powers) Act 1957.

4. Withdrawal or alteration of summonses.

If it appears to the appropriate officer, at any time before the day on which any person summoned under section 2 of this Act is first to attend, that his attendance is unnecessary, or can be dispensed with on any particular day or days, the appropriate officer may withdraw or alter the summons by notice served in the same way as a notice of summons.

² word repealed subject to savings specified in SI 2004/829 art.2(4) by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 37(10) para. 1

³ added by Electoral Administration Act 2006 c. 22 Sch. 1(1) para. 1

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

5.— Panels.

(1) The arrangements to be made by the Lord Chancellor under this Act shall include the preparation of lists (called panels) of persons summoned as jurors, and the information to be included in panels, the court sittings for which they are prepared, their division into parts or sets (whether according to the day of first attendance or otherwise), their enlargement or amendment, and all other matters relating to the contents and form of the panels shall be such as the Lord Chancellor may from time to time direct.

(2) A party to proceedings in which jurors are or may be called on to try an issue, and any person acting on behalf of a party to such proceedings, shall be entitled to reasonable facilities for inspecting the panel from which the jurors are or will be drawn.

(3) The right conferred by subsection (2) above shall not be exercisable after the close of the trial by jury (or after the time when it is no longer possible for there to be a trial by jury).

(4) The court may, if it thinks fit, at any time afford to any person facilities for inspecting the panel, although not given the right by subsection (2) above.

[(5) The Lord Chancellor must consult the Lord Chief Justice before giving any direction under subsection (1).

(6) The Lord Chief Justice may nominate a judicial office holder (as defined in section 109(4) of the Constitutional Reform Act 2005) to exercise his functions under this section.]⁴

6.— Summoning in exceptional circumstances.

(1) If it appears to the court that a jury to try any issue before the court will be, or probably will be, incomplete, the court may, if the court thinks fit, require any persons who are in, or in the vicinity of, the court, to be summoned (without any written notice) for jury service up to the number needed (after allowing for any who may not be qualified under section 1 of this Act, and for [excusals]⁵ and challenges) to make up a full jury.

(2) The names of the persons so summoned shall be added to the panel and the court shall proceed as if those so summoned had been included in the panel in the first instance.

7. Attendance and service.

Subject to the provisions of this Act, a person summoned under this Act shall attend for so many days as may be directed by the summons or by the appropriate officer, and shall be liable to serve on any jury (in the Crown Court or the High Court or any county court) at the place to which he is summoned, or in the vicinity.

8.— Excusal for previous jury service.

(1) If a person summoned under this Act shows to the satisfaction of the appropriate officer, or of the court (or any of the courts) to which he is summoned—

⁴ added by Constitutional Reform Act 2005 c. 4 Sch. 4(1) para. 78

⁵ Note not available

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

- (a) that he has served on a jury, or duly attended to serve on a jury, in the prescribed period ending with the service of the summons on him, or
 - (b) that the Crown Court or any other court has excused him from jury service for a period which has not terminated,
- the officer or court shall excuse him from attending, or further attending, in pursuance of the summons.
- (2) In subsection (1) above “the prescribed period” means two years or such longer period as the Lord Chancellor may prescribe by order made by statutory instrument subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament, and any such order may be varied or revoked by a subsequent order under this subsection.
- (3) Records of persons summoned under this Act, and of persons included in panels, shall be kept in such manner as the Lord Chancellor may direct, and the Lord Chancellor may, if he thinks fit, make arrangements for allowing inspection of the records so kept by members of the public in such circumstances and subject to such conditions as he may prescribe.
- (4) A person duly attending in compliance with a summons under this Act shall be entitled on application to the appropriate officer to a certificate recording that he has so attended.
- (5) In subsection (1) above the words “served on a jury” refer to service on a jury in any court, including any court of assize or other court abolished by the Courts Act 1971, but excluding service on a jury in a coroner's court.

9.— Excusal for certain persons and discretionary excusal.

- (2) If any person summoned under this Act shows to the satisfaction of the appropriate officer that there is good reason why he should be excused from attending in pursuance of the summons, the appropriate officer may, subject to section 9A(1A) of this Act, excuse him from so attending.
- (2A) Without prejudice to subsection (2) above, the appropriate officer shall excuse a full-time serving member of Her Majesty's naval, military or air forces from attending in pursuance of a summons if—
- (a) that member's commanding officer certifies to the appropriate officer that it would be prejudicial to the efficiency of the service if that member were to be required to be absent from duty, and
 - (b) subsection (2A) or (2B) of section 9A of this Act applies. (2B) Subsection (2A) above does not affect the application of subsection (2) above to a full-time serving member of Her Majesty's naval, military or air forces in a case where he is not entitled to be excused under subsection (2A).
- (3) [Criminal Procedure Rules]⁶ shall provide a right of appeal to the court (or one of the courts) before or any failure by the appropriate officer to excuse him as required by subsection (2A) above which the person is summoned to attend against any refusal of the appropriate officer to excuse him under subsection (2) above.
- (4) Without prejudice to the preceding provisions of this section, the court (or any of the courts) before which a person is summoned to attend under this Act may excuse that person from so attending;

⁶ words substituted subject to saving specified in SI 2004/2066 art.3 by Courts Act 2003 c. 39 Sch. 8 para. 172(a)

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

9A.— Discretionary deferral.

(1) If any person summoned under this Act shows to the satisfaction of the appropriate officer that there is good reason why his attendance in pursuance of the summons should be deferred, the appropriate officer may, subject to subsection (2) below, defer his attendance, and, if he does so, he shall vary the days on which that person is summoned to attend and the summons shall have effect accordingly.

(1A) Without prejudice to subsection (1) above and subject to subsection (2) below, the appropriate officer—

(a) shall defer the attendance of a full-time serving member of Her Majesty's naval, military or air forces in pursuance of a summons if subsection (1B) below applies, and

(b) for this purpose, shall vary the dates upon which that member is summoned to attend and the summons shall have effect accordingly.

(1B) This subsection applies if that member's commanding officer certifies to the appropriate officer that it would be prejudicial to the efficiency of the service if that member were to be required to be absent from duty.

(1C) Nothing in subsection (1A) or (1B) above shall affect the application of subsection (1) above to a full-time serving member of Her Majesty's naval, military or air forces in a case where subsection (1B) does not apply.

(2) The attendance of a person in pursuance of a summons shall not be deferred under subsection (1) or (1A) above if subsection (2A) or (2B) below applies.

(2A) This subsection applies where a deferral of the attendance of the person in pursuance of the summons has previously been made or refused under subsection (1) above or has previously been made under subsection (1A) above.

(2B) This subsection applies where—

(a) the person is a full-time serving member of Her Majesty's naval, military or air forces, and

(b) in addition to certifying to the appropriate officer that it would be prejudicial to the efficiency of the service if that member were to be required to be absent from duty, that member's commanding officer certifies that this position is likely to remain for any period specified for the purpose of this subsection in guidance issued under section 9AA of this Act.

(3) [Criminal Procedure Rules]⁷ shall provide a right of appeal to the court (or one of the courts) before which the person is summoned to attend against any refusal of the appropriate officer to defer his attendance under subsection (1) above or any failure by the appropriate officer to defer his attendance as required by subsection (1A) above.

(4) Without prejudice to the preceding provisions of this section, the court (or any of the courts) before which a person is summoned to attend under this Act may defer his attendance.

⁷ words substituted subject to saving specified in SI 2004/2066 art.3 by Courts Act 2003 c. 39 Sch. 8 para. 172(b)

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

9AA Requirement to issue guidance

(1) The Lord Chancellor shall, after consulting the Lord Chief Justice, issue guidance as to the manner in which the functions of the appropriate officer under sections 9 and 9A of this Act are to be exercised.

(2) The Lord Chancellor shall—

(a) lay before each House of Parliament the guidance, and any revised guidance, issued under this section, and

(b) arrange for the guidance, or revised guidance, to be published in a manner which he considers appropriate.

[(3) The Lord Chief Justice may nominate a judicial office holder (as defined in section 109(4) of the Constitutional Reform Act 2005) to exercise his functions under this section.]⁸

[9B.— Discharge of summonses to disabled persons only if incapable of acting effectively as a juror.

(1) Where it appears to the appropriate officer, in the case of a person attending in pursuance of a summons under this Act, that on account of physical disability there is doubt as to his capacity to act effectively as a juror, the person may be brought before the judge.

(2) The judge shall determine whether or not the person should act as a juror; but he shall affirm the summons unless he is of the opinion that the person will not, on account of his disability, be capable of acting effectively as a juror, in which case he shall discharge the summons.

(3) In this section “the judge” means any judge of the High Court or any Circuit judge or Recorder.]⁹

10. Discharge of summonses in case of doubt as to capacity to act effectively as a juror.

Where it appears to the appropriate officer, in the case of a person attending in pursuance of a summons under this Act, that on account of insufficient understanding of English there is doubt as to his capacity to act effectively as a juror, the person may be brought before the judge, who shall determine whether or not he should act as a juror and, if not, shall discharge the summons[.]¹⁰

11.— The ballot and swearing of jurors.

(1) The jury to try an issue before a court shall be selected by ballot in open court from the panel, or part of the panel, of jurors summoned to attend at the time and place in question.

(2) The power of summoning jurors under section 6 of this Act may be exercised after balloting has begun, as well as earlier, and if exercised after balloting has begun the court may dispense with balloting for persons summoned under that section.

(3) No two or more members of a jury to try an issue in a court shall be sworn together.

⁸ added by Constitutional Reform Act 2005 c. 4 Sch. 4(1) para. 79(3)

⁹ added by Criminal Justice and Public Order Act 1994 c. 33 Pt III s. 41

¹⁰ words repealed by Courts Act 2003 c. 39 Sch. 10 para. 1

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

(4) Subject to subsection (5) below, the jury selected by any one ballot shall try only one issue (but any juror shall be liable to be selected on more than one ballot).

(5) Subsection (4) above shall not prevent—

(a) the trial of two or more issues by the same jury if the trial of the second or last issue begins within 24 hours from the time when the jury is constituted, or

(c) in a criminal case beginning with a special plea, the trial of the accused on the general issue by the jury trying the special plea.

(6) In the cases within subsection (5)(a) [...] ¹¹ and (c) above the court may, on the trial of the

second or any subsequent issue, instead of proceeding with the same jury in its entirety, order any juror to withdraw, if the court considers he could be justly challenged or excused, or if the parties to the proceedings consent, and the juror to replace him shall, subject to subsection (2) above, be selected by ballot in open court.

12.— Challenge.

(1) In proceedings for the trial of any person for an offence on indictment—

(a) that person may challenge [...] ¹² all or any of the jurors for cause, and

(b) any challenge for cause shall be tried by the judge before whom that person is to be tried.

(2) Any party to county court proceedings to be tried by a jury shall have the same right of challenge to all or any of the jurors as he would have in the High Court.

(3) A challenge to a juror in any court shall be made after his name has been drawn by ballot (unless the court, pursuant to section 11(2) of this Act, has dispensed with balloting for him) and before he is sworn.

(4) The fact that a person summoned to serve on a jury is not qualified to serve shall be a ground of challenge for cause; but subject to that, and to the foregoing provisions of this section, nothing in this Act affects the law relating to challenge of jurors.

(5) In section 29 of the Juries Act 1825 (challenges to jurors by the Crown) the words “the Crown Court” shall continue to be substituted for the words “any of the courts hereinbefore mentioned”, notwithstanding the repeal by this Act of paragraph 3(2) of Schedule 4 to the Courts Act 1971 and of the entries relating to the said Act in Schedule 5 to the Criminal Justice Act 1972.

(6) Without prejudice to subsection (4) above, the right of challenge to the array, that is to say the right of challenge on the ground that the person responsible for summoning the jurors in question is biased or has acted improperly, shall continue to be unaffected by the fact that, since the coming into operation of section 31 of the Courts Act 1971 (which is replaced by this Act), the responsibility for summoning jurors for service in the Crown Court, the High Court and county courts has lain with the Lord Chancellor.

¹¹ word repealed by Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 c. 28 Sch. 11 para. 1

¹² Note not available

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

[13. Separation.

If, on the trial of any person for an offence on indictment, the court thinks fit, it may at any time (whether before or after the jury have been directed to consider their verdict) permit the jury to separate.]¹³

14. Views.

[Criminal Procedure Rules and Civil Procedure Rules] ¹⁴ may make provision as respects views by jurors, and the places to which a juror may be called on to go to view shall not be restricted to any particular county or other area.

15. Refreshment.

Jurors, after being sworn, may, in the discretion of the court, be allowed reasonable refreshment at their own expense.

16.— Continuation of criminal trial on death or discharge of juror.

(1) Where in the course of a trial of any person for an offence on indictment any member of the jury dies or is discharged by the court whether as being through illness incapable of continuing to act or for any other reason, but the number of its members is not reduced below nine, the jury shall nevertheless (subject to subsections (2) and (3) below) be considered as remaining for all the purposes of that trial properly constituted, and the trial shall proceed and a verdict may be given accordingly.

(2) On a trial [...] ¹⁵ for any offence punishable with death subsection (1) above shall not apply on the death or discharge of any member of the jury unless assent to its then applying is given in writing by or on behalf of both the prosecution and the accused or each of the accused.

(3) Notwithstanding subsection (1) above, on the death or discharge of a member of the jury in the course of a trial of any person for an offence on indictment the court may discharge the jury in any case where the court sees fit to do so.

17.— Majority verdicts.

(1) Subject to subsections (3) and (4) below, the verdict of a jury in proceedings in the Crown Court or the High Court need not be unanimous if—

(a) in a case where there are not less than eleven jurors, ten of them agree on the verdict; and

(b) in a case where there are ten jurors, nine of them agree on the verdict.

(2) Subject to subsection (4) below, the verdict of a jury (that is to say a complete jury of eight) in proceedings in a county court need not be unanimous if seven of them agree on the verdict.

¹³ substituted by Criminal Justice and Public Order Act 1994 c. 33 Pt III s. 43(1)

¹⁴ words substituted subject to saving specified in SI 2004/2066 art.3 by Courts Act 2003 c. 39 Sch. 8 para. 173

¹⁵ Note not available

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

(3) The Crown Court shall not accept a verdict of guilty by virtue of subsection (1) above unless the foreman of the jury has stated in open court the number of jurors who respectively agreed to and dissented from the verdict.

(4) No court shall accept a verdict by virtue of subsection (1) or (2) above unless it appears to the court that the jury have had such period of time for deliberation as the court thinks reasonable having regard to the nature and complexity of the case; and the Crown Court shall in any event not accept such a verdict unless it appears to the court that the jury have had at least two hours for deliberation.

(5) This section is without prejudice to any practice in civil proceedings by which a court may accept a majority verdict with the consent of the parties, or by which the parties may agree to proceed in any case with an incomplete jury.

18.— Judgments: stay or reversal.

(1) No judgment after verdict in any trial by jury in any court shall be stayed or reversed by reason—

(a) that the provisions of this Act about the summoning or impanelling of jurors, or the selection of jurors by ballot, have not been complied with, or

(b) that a juror was not qualified in accordance with section 1 of this Act, or

(c) that any juror was misnamed or misdescribed, or

(d) that any juror was unfit to serve.

(2) Subsection (1)(a) above shall not apply to any irregularity if objection is taken at, or as soon as practicable after, the time it occurs, and the irregularity is not corrected.

(3) Nothing in subsection (1) above shall apply to any objection to a verdict on the ground of personation.

19.— Payment for jury service.

(1) Subject to the following provisions of this section, a person who serves as a juror shall be entitled, in respect of his attendance at court for the purpose of performing jury service, to receive payments, at rates determined by the Lord Chancellor with the consent of the Minister for the Civil Service and subject to any prescribed conditions, by way of allowance—

(a) for travelling and subsistence; and

(b) for financial loss, where in consequence of his attendance for that purpose he has incurred any expenditure (otherwise than on travelling and subsistence) to which he would not otherwise be subject or he has suffered any loss of earnings, or of benefit under the enactments relating to social security, which he would otherwise have made or received.

[(1A) The reference in subsection (1) above to payments by way of allowance for subsistence includes a reference to vouchers and other benefits which may be used to pay for subsistence, whether or not their use is subject to any limitations.]¹⁶

(2) Subsection (1) above shall not apply to service on a coroner's jury (for which provision for payment is made by the Coroners Act 1988

¹⁶ added by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 13

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

(3) The determination of the amounts payable to persons under subsection (1) above, and the manner of making those payments, shall be in accordance with arrangements made by the Lord Chancellor and all such payments shall be made out of moneys provided by Parliament.

(4) In subsection (1) above “prescribed” means prescribed by regulations made by statutory instrument by the Lord Chancellor with the consent of the Minister for the Civil Service; and for the purposes of that subsection a person who, in obedience to a summons to serve on a jury, attends for service as a juror shall be deemed to serve as a juror notwithstanding that he is not subsequently sworn.

(5) Save as provided by the Coroners Act 1988, no person shall be entitled under any Act other than this Act or under any rule of law, custom or agreement to payment for his services as a juror.

(6) This section shall not apply to service on a jury summoned for the purposes of a trial of the pyx under section 8 of the Coinage Act 1971.

20.— Offences.

(1) Subject to the provisions of subsections (2) to (4) below—

(a) if a person duly summoned under this Act fails to attend (on the first or on any subsequent day on which he is required to attend by the summons or by the appropriate officer) in compliance with the summons, or

(b) if a person, after attending in pursuance of a summons, is not available when called on to serve as a juror, or is unfit for service by reason of drink or drugs, he shall be liable to a fine not exceeding level 4 on the standard scale.

(2) An offence under subsection (1) above shall be punishable either on summary conviction or as if it were criminal contempt of court committed in the face of the court.

(3) Subsection (1)(a) above shall not apply to a person summoned, otherwise than under section 6 of this Act, unless the summons was duly served on him on a date not later than fourteen days before the date fixed by the summons for his first attendance.

(4) A person shall not be liable to be punished under the preceding provisions of this section if he can show some reasonable cause for his failure to comply with the summons, or for not being available when called on to serve, and those provisions have effect subject to the provisions of this Act about the withdrawal or alteration of a summons and about the granting of any excusal or deferral.

(5) If any person—

(a) having been summoned under this Act makes, or causes or permits to be made on his behalf, any false representation to the appropriate officer with the intention of evading jury service; or

(b) makes or causes to be made on behalf of another person who has been so summoned any false representation to that officer with the intention of enabling the other to evade jury service; or

(c) when any question is put to him in pursuance of section 2(5) of this Act, refuses without reasonable excuse to answer, or gives an answer which he knows to be false in a material particular, or recklessly gives an answer which is false in a material particular; or

[(d) knowing that he is disqualified under Part 2 of Schedule 1 to this Act, serves on a jury;]¹⁷ (*Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.*)

he shall be liable on summary conviction to a fine of not more than level 5 on the standard scale in the case of an offence of serving on a jury when disqualified and, in any other case, a fine of not more than level 4 on the standard scale; or

(e) knowing that he is not qualified for jury service by reason of section 40 of the Criminal Justice and Public Order Act 1994, serves on a jury.

21.— Supplemental.

(1) The Lord Chancellor may by order make such amendments or repeals of any provision of any local Act as appear to him necessary or expedient in consequence of the new provisions.

(2) The Lord Chancellor may by order make such provision as appears to him necessary or expedient for the transition to the new provisions from the former enactments and rules of law which those provisions replace and may in particular by such an order provide for transitory modifications or adaptations of the new provisions, or of the former law which the new provisions replace.

(3) The power to make orders under this section shall be exercisable by statutory instrument subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament and shall include power to vary or revoke any order previously made in the exercise of the power.

(4) A writ or order of venire de novo shall be in such form as the court issuing it considers appropriate.

(5) Subject to the provisions of this Act, all enactments and rules of law relating to trials by jury, juries and jurors shall continue in force and, in criminal cases, continue to apply to proceedings in the Crown Court as they applied to proceedings before a court of oyer and terminer or gaol delivery.

(6) In subsections (1) and (2) above references to the new provisions are references to those provisions of this Act which re-enact the provisions of the Courts Act 1971 about trial by jury, juries and jurors and the provisions of section 25 of the Criminal Justice Act 1972; and the reference in subsection (2) above to the former enactments and rules of law which the new provisions replace (and to the former law which those provisions replace) is a reference to the enactments and rules of law replaced by the said provisions of the Courts Act 1971 and the provisions of the said section 25.

22.— Consequential amendments, savings and repeals.

(1) [...]¹⁸

(2) Any enactment, instrument or document referring to any enactment repealed by this Act shall, so far as may be necessary for preserving its effect, be construed as referring, or as including a reference, to the corresponding provision of this Act.

(3) Any instrument or document made, served or given and any other things done under any enactment repealed by this Act shall have effect as if made, served, given or done under the corresponding provision of this Act.

(4) [...]¹⁹

¹⁷ substituted by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 14

¹⁸ Note not available

¹⁹ Note not available

(5) Nothing in subsections (2) and (3) above shall be construed as affecting the operation of [sections 16(1) and 17(2)(a) of the Interpretation Act 1978]²⁰

23.— Short title, interpretation, commencement and extent.

(1) This Act may be cited as the Juries Act 1974.

(2) In this Act—

“court”, except where the context otherwise requires, means the Crown Court, the High Court, or a county court;

“the appropriate officer” means such officer as may be designated for the purpose in question in accordance with arrangements made by the Lord Chancellor.

(3) This Act shall come into force at the expiration of the period of one month beginning with the date on which it is passed.

(4) This Act extends to England and Wales only.

SCHEDULE 1

[Section 1]²²

PART I

GROUP A The Judiciary

[Existing Sch.1 is not repealed but has been substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1–2.]²⁴

GROUP B Others concerned with administration of justice

[Existing Sch.1 is not repealed but has been substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1–2.]²⁵

GROUP C The clergy, etc.

[Existing Sch.1 is not repealed but has been substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1–2.]²⁶

²⁰ Note not available

²¹ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

²² existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

²³ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

²⁴ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

²⁵ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

²⁶ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

[**GROUP D** Mentally disordered persons]²⁷

[Existing Sch.1 is not repealed but has been substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1–2.]²⁸

[1 A person who suffers or has suffered from mental illness, psychopathic disorder, mental handicap or severe mental handicap and on account of that condition either—

(a) is resident in a hospital or similar institution; or

(b) regularly attends for treatment by a medical practitioner.]²⁹

[2 A person for the time being under guardianship under section 7 of the Mental Health Act 1983.]³⁰

[3 A person who lacks capacity, within the meaning of the Mental Capacity Act 2005, to serve as a juror.]³¹

4

(1) In this Part of this Schedule—

(a) “mental handicap” means a state of arrested or incomplete development of mind (not amounting to severe mental handicap) which includes significant impairment of intelligence and social functioning;

(b) “severe mental handicap” means a state of arrested or incomplete development of mind which includes severe impairment of intelligence and social functioning;

(c) other expressions are to be construed in accordance with the Mental Health Act 1983.

(2) [...] ³²

PART II

PERSONS DISQUALIFIED

[Existing Sch.1 is not repealed but has been substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1–2.]³³

[5 A person who is on bail in criminal proceedings (within the meaning of the Bail Act 1976).]³⁴

²⁷ Note not available

²⁸ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

²⁹ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

³⁰ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

³¹ substituted by Mental Capacity Act 2005 c. 9 Sch. 6 para. 20

³² repealed by Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 c. 28 Sch. 11 para. 1

³³ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

[6 A person who has at any time been sentenced in the United Kingdom, the Channel Islands or the Isle of Man—

- (a) to imprisonment for life, detention for life or custody for life,
- (b) to detention during her Majesty's pleasure or during the pleasure of the Secretary of State,
- (c) to imprisonment for public protection or detention for public protection,
- (d) to an extended sentence under section 227 or 228 of the Criminal Justice Act 2003 or section 210A of the Criminal Procedure (Scotland) Act 1995, or
- (e) to a term of imprisonment of five years or more or a term of detention of five years or more.]³⁵

[7 A person who at any time in the last ten years has—

- (a) in the United Kingdom, the Channel Islands or the Isle of Man—
 - (i) served any part of a sentence of imprisonment or a sentence of detention, or
 - (ii) had passed on him a suspended sentence of imprisonment or had made in respect of him a suspended order for detention,
- (b) in England and Wales, had made in respect of him a community order under section 177 of the Criminal Justice Act 2003, a community rehabilitation order, a community punishment order, a community punishment and rehabilitation order, a drug treatment and testing order or a drug abstinence order, or
- (c) had made in respect of him any corresponding order under the law of Scotland, Northern Ireland, the Isle of Man or any of the Channel Islands.]³⁶

[8 For the purposes of this Part of this Schedule—

- (a) a sentence passed by a court-martial is to be treated as having been passed in the United Kingdom, and
- (b) a person is sentenced to a term of detention if, but only if—
 - (i) a court passes on him, or makes in respect of him on conviction, any sentence or order which requires him to be detained in custody for any period, and
 - (ii) the sentence or order is available only in respect of offenders below a certain age, and any reference to serving a sentence of detention is to be construed accordingly.]³⁷

³⁴ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

³⁵ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

³⁶ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

³⁷ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

PART III

PERSONS EXCUSABLE AS OF RIGHT

General

[...] ³⁸

Parliament

[...] ³⁹

Scottish Parliament and Scottish Executive

[...] ⁴⁰

European Parliament

[...] ⁴¹

National Assembly for Wales

[...] ⁴²

The Forces

[...] ⁴³

Medical and other similar professions

[...] ⁴⁴

Jury service: excusal on religious grounds.

[...] ⁴⁵

³⁸ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

³⁹ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

⁴⁰ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

⁴¹ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

⁴² existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

⁴³ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

⁴⁴ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

⁴⁵ existing Sch.1 is substituted for a new Sch.1 consisting of Parts 1-2 by Criminal Justice Act 2003 c. 44 Sch. 33 para. 15

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

SCHEDULE 2 [...] ⁴⁶

SCHEDULE 3 [...] ⁴⁷

⁴⁶ Note not available

⁴⁷ Note not available

(Represents Current Law in Force - for pending amendments see Prospective Law on Westlaw UK.)

Vedlegg 2

The Consolidated Criminal Practice Direction Para IV.42

IV.42 JURIES

Jury service

- (IV.42.1)** The effect of section 321 Criminal Justice Act 2003 was to remove certain categories of persons from those previously ineligible for jury service (the judiciary and others concerned with the administration of justice) and certain other categories ceased to be eligible for excusal as of right (such as members of Parliament and medical professionals). Jury service is an important public duty which individual members of the public are chosen at random to undertake. The normal presumption is that everyone, unless mentally disordered or disqualified, will be required to serve when summoned to do so. This legislative change has, however, meant an increase in the number of jurors with professional and public service commitments. One of the results of this change is that trial judges must continue to be alert to the need to exercise their discretion to adjourn a trial, excuse or discharge a juror should the need arise. Whether or not an application has already been made to the jury summoning officer for deferral or excusal it is also open to the person summoned to apply to the court to be excused. Such applications must be considered with common sense and according to the interests of justice. An explanation should be required for an application being much later than necessary.
- (IV.42.2)** Where a juror appears on a jury panel, it may be appropriate for a judge to excuse the juror from that particular case where the potential juror is personally concerned with the facts of the particular case or is closely connected with a prospective witness. Where the length of the trial is estimated to be significantly longer than the normal period of jury service, it is good practice for the trial judge to enquire whether the potential jurors on the jury panel foresee any difficulties with the length and if the judge is satisfied that the jurors' concerns

are justified he may say that they are not required for that particular jury. This does not mean that the judge must excuse the juror from sitting at that court altogether as it may well be possible for the juror to sit on a shorter trial at the same court.

- (IV.42.3)** Where a juror unexpectedly finds him or herself in difficult professional or personal circumstances during the course of the trial, jurors should be encouraged to raise such problems with the trial judge. This might apply, for example, to a parent whose childcare arrangements unexpectedly fail or a worker who is engaged in the provision of services the need for which can be critical or Member of Parliament who has deferred their jury service to an apparently more convenient time, but is unexpectedly called back to work for a very important reason. Such difficulties would normally be raised through a jury note in the normal manner. In such circumstances, the judge must exercise his or her discretion according to the interests of justice and the requirements of each individual case. The judge must decide for himself whether the juror has presented a sufficient reason to interfere with the course of the trial. If the juror has presented a sufficient reason, in longer trials it may well be possible to adjourn for a short period in order to allow the juror to overcome the difficulty. In shorter cases it may be more appropriate to discharge the juror and to continue the trial with a reduced number of jurors. The power to do this is implicit in section 16 (1) Juries Act 1974. In unusual cases (such as an unexpected emergency arising over night) a juror need not be discharged in open court. The good administration of justice depends on the cooperation of jurors who perform an essential public service. All such applications should be dealt with sensitively and sympathetically and the trial judge should always seek to meet the interests of justice without unduly inconveniencing any juror.

Jury oath

- (IV.42.4)** The wording of the oath to be taken by jurors is: ‘I swear by Almighty God that I will faithfully try the defendant and give a true verdict according to the evidence.’ Any person who objects to being sworn shall be permitted to make

his solemn affirmation instead. The wording of the affirmation is ‘I do solemnly, sincerely and truly declare and affirm that I will faithfully try the defendant and give a true verdict according to the evidence.’

Guidance to Jurors

- (IV.42.5)** The following directions take effect immediately.
- (IV.42.6)** Trial judges should ensure that the jury is alerted to the need to bring any concerns about fellow jurors to the attention of the judge at the time, and not to wait until the case is concluded. At the same time, it is undesirable to encourage inappropriate criticism of fellow jurors, or to threaten jurors with contempt of court.
- (IV.42.7)** Judges should therefore take the opportunity, when warning the jury of the importance of not discussing the case with anyone outside the jury, to add a further warning. It is for the trial judge to tailor the further warning to the case, and to the phraseology used in the usual warning. The effect of the further warning should be that it is the duty of jurors to bring to the judge's attention, promptly, any behaviour among the jurors or by others affecting the jurors, that causes concern. The point should be made that, unless that is done while the case is continuing, it may be impossible to put matters right.
- (IV.42.8)** The Judge should consider, particularly in a longer trial, whether a reminder on the lines of the further warning is appropriate prior to the retirement of the jury.
- (IV.42.9)** In the event that such an incident does occur, trial judges should have regard to the remarks of Lord Hope at paras 127 and 128 in *R v Connors and Mirza* [2004] 2 WLR 201 and consider the desirability of preparing a statement that could be used in connection with any appeal arising from the incident to the Court of Appeal Criminal Division. Members of the Court of Appeal Criminal Division should also remind themselves of the power to request the judge to furnish them with any information or assistance under rule 22 of the Criminal Appeal Rules 1968 (SI 1968/1262) and section 87 (4) of the Supreme Court Act 1981.

Vedlegg 3

The Consolidated Criminal Practice Direction

Para IV.46

IV.46 MAJORITY VERDICTS

(IV.46.1) It is important that all those trying indictable offences should so far as possible adopt a uniform practice when complying with section 17 of the Juries Act 1974, both in directing the jury in summing-up and also in receiving the verdict or giving further directions after retirement. So far as the summing-up is concerned, it is inadvisable for the judge, and indeed for advocates, to attempt an explanation of the section for fear that the jury will be confused. Before the jury retire, however, the judge should direct the jury in some such words as the following:

“As you may know, the law permits me, in certain circumstances, to accept a verdict which is not the verdict of you all. Those circumstances have not as yet arisen, so that when you retire I must ask you to reach a verdict upon which each one of you is agreed. Should, however, the time come when it is possible for me to accept a majority verdict, I will give you a further direction.”

(IV.46.2) Thereafter the practice should be as follows: Should the jury return *before* two hours and ten minutes since the last member of the jury left the jury box to go to the jury room (or such longer time as the judge thinks reasonable) has elapsed (see section 17(4)), they should be asked: (a) “Have you reached a verdict upon which you are all agreed? Please answer Yes or No”; (b) (i) If unanimous, “What is your verdict?”; (ii) If not unanimous, the jury should be sent out again for further deliberation with a further direction to arrive if possible at an unanimous verdict.

(IV.46.3) Should the jury return (whether for the first time or subsequently) or be sent for *after* the two hours and ten minutes (or the longer period) has elapsed, questions (a) and (b)(i) in paragraph IV.46.2 should be put to them and, if it appears that they are not unanimous, they should be asked to retire once more and told that

they should continue to endeavour to reach an unanimous verdict but that, if they cannot, the judge will accept a majority verdict as in section 17(1).

- (IV.46.4)** When the jury finally return they should be asked: (a) “Have at least ten (or nine as the case may be) of you agreed on your verdict?”; (b) If “Yes”, “What is your verdict? Please only answer Guilty or Not Guilty”; (c) (i) If “Not Guilty”, accept the verdict without more ado; (ii) If “Guilty”, “Is that the verdict of you all or by a majority?”; (d) If “Guilty” by a majority, “How many of you agreed to the verdict and how many dissented?”
- (IV.46.5)** At whatever stage the jury return, before question (a) is asked, the senior officer of the court present shall state in open court, for each period when the jury was out of court for the purpose of considering their verdict(s), the time at which the last member of the jury left the jury box to go to the jury room and the time of their return to the jury box and will additionally state in open court the total of such periods.
- (IV.46.6)** The reason why section 17(3) is confined to a majority verdict of guilty and for the somewhat complicated procedure set out in paragraph IV.46.3 and paragraph IV.46.4 is to prevent it being known that a verdict of “Not Guilty” is a majority verdict. If the final direction in paragraph IV.46.3 continues to require the jury to arrive, if possible, at an unanimous verdict and the verdict is received as in paragraph IV.46.4, it will not be known for certain that the acquittal is not unanimous.
- (IV.46.7)** Where there are several counts (or alternative verdicts) left to the jury the above practice will, of course, need to be adapted to the circumstances. The procedure will have to be repeated in respect of each count (or alternative verdict), the verdict being accepted in those cases where the jury are unanimous and the further direction in paragraph IV.46.3 being given in cases in which they are not unanimous. Should the jury in the end be unable to agree on a verdict by the required majority (i.e. if the answer to the question in paragraph IV.46.4(a) be in the negative) the judge in his discretion will either ask them to deliberate further or discharge them.

(IV.46.8) Section 17 will, of course, apply also to verdicts other than “Guilty” or “Not Guilty”, e.g. to special verdicts under the Criminal Procedure (Insanity) Act 1964, verdicts under that Act as to fitness to be tried, and special verdicts on findings of fact. Accordingly in such cases the questions to jurors will have to be suitably adjusted.

Vedlegg 4

Contempt of Court Act 1981 (Utdrag)

Other aspects of law and procedure

8. Confidentiality of jury's deliberations.

(1) Subject to subsection (2) below, it is a contempt of court to obtain, disclose or solicit any particulars of statements made, opinions expressed, arguments advanced or votes cast by members of a jury in the course of their deliberations in any legal proceedings.

(2) This section does not apply to any disclosure of any particulars—

(a) in the proceedings in question for the purpose of enabling the jury to arrive at their verdict, or in connection with the delivery of that verdict, or

(b) in evidence in any subsequent proceedings for an offence alleged to have been committed in relation to the jury in the first mentioned proceedings, or to the publication of any particulars so disclosed.

(3) Proceedings for a contempt of court under this section (other than Scottish proceedings) shall not be instituted except by or with the consent of the Attorney General or on the motion of a court having jurisdiction to deal with it.

Vedlegg 5

Attorney-General's Guidelines